

## A KOLOZSVÁRI EGYETEM ÚJJÁSZERVEZÉSE

1940. augusztus 30-án, a második bécsi döntőbíráskodás alapján Észak-Erdély és a Székelyföld nagyrésze visszakerült a Magyar Szentkoronához. E területekkel együtt hazatért kincses Kolozsvár is, a magyar szellemi életnek évszázadok óta egyik legfontosabb központja.

Kolozsvár felszabadítására szeptember 11-én került sor. Az ősi város lakosságának lelkébe örökre belcvésődött a magyar csapatok bevonulásának felejthetetlen képe. Az utcákat, a tereket, az ablakokat és erkélyeket valósággal elárasztották az emberek, boldog izgalommal várva a magyar csapatok érkezését. És amint a sietve távozó román „megszálló“ csapatok nyomán délcegen, büszkén bevonultak, az igazából csak „hazatért“ magyar honvédcsoportok: mindenütt virág-szőnyeg, könnyek és csókok zápora, ölelés és áldás fogadta őket. A járdákon szorongó, ünnepi díszbe öltözött, boldogan éljenző tömeg csillogó szemmel, büszke örömmel szemlélte a magyar honvédség pompás fegyvernemeit, a gyalogos- és tüzér-csapatokat, gépesített osztagokat, amint keményen végigdübörögtek Kolozsvár kövein.

A legenda valósággá vált: „Horthy Miklós katonái“ visszaszerezték Erdély ősi magyar földjét. Nem sokkal később, szeptember 15-én, Erdély népe Szent Mihály-templomának falai tövében díszes emelvényen köszönthette Magyarországnak kormányzóját és főméltóságú hitvesét. Akik átéltek ezt a ragyogó őszi napot, lelkükben az igazság győzelmét ünnepelték. Kolozsvár élete ekkor heteken át egyetlen forró ünnepnap volt.

Kolozsvárra a m. kir. 2-ik honvédhadsereg *vitéz Jány Gusztáv* altábornagy parancsnoksága alatt Bánffyhunyadon keresztül vonult be; a kerékpáros csapatok éle reggel 8 óra tájban érte el a várost. A hadseregpáncsnokság törzse, amelyhez a közigazgatási csoport is tartozott, *vitéz Németh Lajos* m. kir. honvédtábornok parancsnoksága alatt a déli órákban ért Kolozsvárra.

A hadsereg bevonulását nyomban követte a kolozsvári egyetem átvétele; újjászervezésének munkálatai már korábban megkezdődtek. Valóban csodálatos

az a gyorsaság, amellyel a magyar kormányzat ezt a nagy munkát, legfontosabb kulturális feladatát elvégezte. A munka gyors és zavartalan lebonyolítását első-sorban az tette lehetővé, hogy Kolozsvár hazatérésével a magyar kormányzat húsz év óta állandóan számolt. Az elesettségében is „kultúrfölnyre“ törekvő országot nem érte váratlanul a hatalmas kulturális erőpróba. A m. kir. Ferenc József tudományegyetem újjászervezéséről szóló 1940. évi XXVIII. törvénycikk indokolása világosan kifejezi a csonkaország állandó készenlétét :

„A trianoni békeszerződés két tudományegyetemünket tette hontalanná, a Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetemet és a Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetemet. A magyar kormány azonban a trianoni békekötést követő legsúlyosabb időkben sem adta fel azt a hitét és bizalmát, hogy a trianoni békekötésben megállapított területi elrendezés csak ideiglenes jellegű. Ezért a székhelyüktől megfosztott tudományegyetemek megszüntetése vagy más egyetemekbe beolvasztása helyett igyekezett azokat eredeti szervezetükben fenntartani, működésüket és fejlődésüket az adott helyzetben legsúlyosabbnak látszó áldozattal is előmozdítani. A kormánynak ezt az igyekeztét a törvényhozás és a megcsonkított ország minden polgára megértéssel fogadta és teljes mértékben támogatta.

A magyar törvényhozás a jövőbe vetett hitét és a nemzet jogainak méltóság- teljes fenntartását a hontalanná vált két tudományegyetemmel kapcsolatban az 1921 : XXV. törvénycikkkel fejezte ki. Ez a törvénycikk gondoskodott a két tudományegyetem további fenntartásáról és ideiglenes elhelyezéséről. Az idézett t.-c. I. §-a az addig Kolozsvárott működött Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetemet ideiglenesen Szeged szabad királyi városban helyezte el.“

A hontalanná vált egyetemet átmentő és a hazatérést munkáló miniszter ezen indokolásával nemzeti történetünk legfőbb kútfőjében, törvénykönyvünkben örökítette meg annak a rendületlen hitnek az emlékét, amely húsz éven át élt minden magyarban a trianoni határokon innen és túl. A szétszakított magyarság is csak a Kárpátok övezte ezeréves ország távlatában tudott gondolkodni ; az igazságba vetett hite győzött, mert a nemzet csak kényszerhelyzetben hajolt meg a trianoni békeparancs előtt.

A kolozsvári egyetem hazatérését előkészítő munkálatoknak tehát hosszú évekre visszanyúló gyökerei vannak. Amikor azután országgyarapító Kormányzó Urunk államférfiúi bölcsessége révén a nemzet várakozása valóra vált : teljes erővel megindultak a szervezési munkálatok. A munkálatokban *Hóman Bálint* vallás- és közoktatásügyi minisztert elsősorban nagyvonalú magyar művelődéspolitikájának továbbépítése vezette ; e művelődéspolitikát pedig — mint tudjuk — a Magyar Nemzeti Múzeum volt főigazgatójának és a budapesti tudományegyetem tudós tanárának szakavatottsága a szellemi ember alkotó készségével együtt alakította ki. A tudós és a művelődéspolitikus szerencsés találkozása tette lehetővé azt, hogy a kolozsvári egyetem újraszervezésének kérdését a miniszter ne csak tudomány- politikai feladatnak tekintse, hanem szervesen beleillessze abba a nagy szellemi újraépítési tervbe, amelyet a csonkaországi művelődés hatásaitól oly hosszú ideig



*Kolozsvár*

elzárt erdélyi magyarság megújítása szempontjából minden gondolkodó örömmel üdvözöl. Hóman Bálint éppen ezért nem pusztán Erdély egyetemének megszervezésére korlátozta tekintetét, hanem egyrészt kereste és meg is találta azokat a kapcsolatokat, amelyek az egyetemet az erdélyi művelődéspolitikai más jelentős tényezőivel összefűzik és így Erdély tudományos kutatását más intézményekkel összefogva lehetővé teszik, másrészt meg rátapintott azokra a lehetőségekre, amelyek ez intézményt a legmagasabbrendű értelemben a magyar nemzetnevelés erős, egészséges szervévé alakítják. Ez a nemzetnevelő tudomány-, illetőleg művelődéspolitikai végigkísérhető a miniszter minden olyan intézkedésén, amelyet a szervezés megindulásának pillanatától a mai napig tett.

A kultuszminiszter nehéz feladatai megvalósításában a legmesszebbmenően számíthatott az egész kormányzat támogatására. Hiszen a kormány élén *gróf Teleki Pál* állott, maga is Erdély fia, akinek ősei karddal és tollal írták nevüket Erdély történetének lapjaira. Az *erdélyi* gróf Teleki Pál mellett a *tudós* gróf Teleki Pál is szívvel-lélekkel osztozott a kulturális feladatok gondjaiban; az ő szeretetteljes megértésének és odaadó segítségének a politikai eredményeken túl is jelentős része van a kolozsvári egyetem újjászervezési munkálataiban.

A miniszterelnök megértése mellett e téren Hóman Bálint kultuszminiszter legközvetlenebb munkatársa *Szily Kálmán* államtitkár volt, aki a miniszterelnök és a miniszter messzenéző terveinek és elgondolásainak szellemében, sőt e terveket



*A Kormányzó Úr és a Főméltóságú Asszony  
a szeptember 15-i ünnepen*

részleteiben tovább vive, az egyetem újjászervezését gyakorlatilag végrehajtotta. Szily Kálmán államtitkárnak sűrű kolozsvári látogatása nem ünnepi és ünneptetési alkalmakat jelentett, hanem kemény, éjt nappallá tevő állandó, kitartó munkát. Ennek elvégzését csak hosszú évek tapasztalatai, mélységében is eleven, rugalmas gondolkodása, a gyakorlati megoldások sokféle lehetősége között higgadtan válogató bölcsessége tette lehetővé. Szily Kálmánnak e sok türelmet, fáradságot, sőt — ne féljünk a szótól — nagyon, nagyon sok szerető gondoskodást követelő tevékenysége előkelő helyet biztosít mindenkor a Ferenc József tudományegyetem történetében. Gróf Teleki Pál, Hóman Bálint és Szily Kálmán: Magyarország miniszterelnöke, kultuszminisztere és a felsőoktatást irányító

kultuszminiszteri államtitkára előzőleg egyaránt egyetemi katedrán működött. Három volt egyetemi tanárnak juttatta tehát a Gondviselés azt a kivételesen szép feladatot, hogy a hazatérő kolozsvári tudományegyetem újjászervezési munkálatait elvégezze.

Azóta gróf Teleki Pál tragikus körülmények között elhunyt. Nagy államférfúi alakját és korszakos nemzetnevelő szerepét már történeti távlatból szemlélhetjük. De a végzett munka terjedelmét és méreteit számbavéve, elfogulatlanul állapíthatjuk meg azt is, hogy Hóman Bálint miniszter és Szily Kálmán államtitkár, mint a kolozsvári Ferenc József tudományegyetem miniszteri biztosa, nem ismert akadályt és fáradságot, midőn az erdélyi magyarság szellemi központjának kiépítéséről volt szó. Nevük az elmúlt rövid egy esztendő folyamán elvá-

laszthatatlanul hozzáforrta a kolozsvári tudományegyetem és az egész erdélyi tudományosság történetéhez, mint ahogy annak idején ugyanezen egyetem létesítésekor kitörülhetetlenül belevésődött e falakba gróf Mikó Imre neve.

Az újjászervezés és az egyetem hazatérésének munkálatai több százból tevődtek össze.

A legelső volt a szellemi megalapozás : a kolozsvári egyetem feladatkörének pontos meghatározása, a szükséges szellemi erők és anyagi eszközök kijelölése és megteremtése ; tehát az egyetemi oktatás szellemi és tárgyi előfeltételeinek biztosítása.

Hóman Bálint miniszter az egyetem megnyitásán mondott ünnepi beszédében világosan és határozottan megjelölte a feladatokat, közelebbről : az egyetemnek, az egyetemi tanárnak, különösképpen pedig a kolozsvári egyetemnek és a kolozsvári egyetemi tanárnak a feladatát. Alapvető gondolatai azonban augusztus 30-tól, sőt már azelőtt is érvényesültek az egyetem újjászervezését és hazatérését célzó munkálatokban.

Az újjászervezés munkálatait jól és gyorsan kellett megoldani. Hogy a kultusz-kormányzat a körülményekhez képest a legjobban oldotta meg a feladatokat, azt elsősorban a jövő hivatott igazolni. De hogy a szervezés munkája a lehető leggyorsabban történt, azt a következő eseménysorozat eléggé szemlélteti : 1940. augusztus 30-án volt a bécsi döntés, szeptember 11-én szabadult fel Kolozsvár ; másnap érkeztek a miniszter munkatársai, szeptember 13-án pedig maga



*A páncélos csapatok felvonulása a díszszemlén*



*Az ortopédiai klinika műtőterméből az 50.000 pengő értékű sterilizátort a románok elszállították*

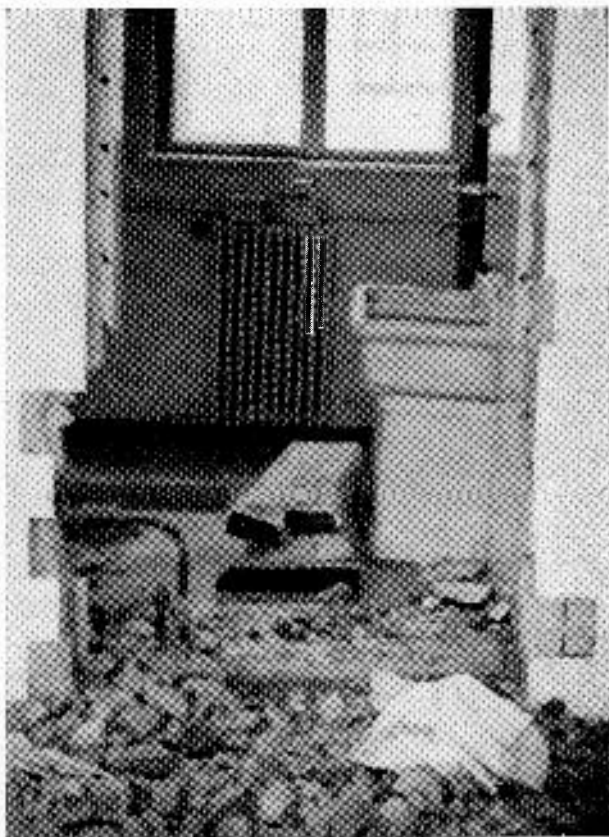
Hóman Bálint miniszter és Szily Kálmán államtitkár jött Kolozsvárra, hogy a helyszíni tapasztalatok alapján vehessék kézbe az újjáépítés munkálatait. Október 2-án nyújtotta be a miniszter törvényjavaslatát a képviselőházba, október 10—11—15-én tárgyalta a képviselőház, október 15—16-án a felsőház a törvényjavaslatot, amely október hó 19-én mint az 1940 : XXVIII. t.-c. hirdettetett ki. Október hó 19-én nevezte ki a Kormányzó Úr Őfőméltósága az egyetem tanárait, akik október hó 23-án esküt tettek és október hó 24-én a Kormányzó Úr Őfőméltósága jelenlétében ünnepélyesen megnyílt az ősi székhelyére hazatért Ferenc József tudományegyetem. A Kolozsvár felszabadításától számított 43-ik napon,

tehát mindössze hat hét megfeszített munkájának eredményeként e hatalmas kulturális intézmény alapvető szervezési munkálatait sikerült lebonyolítani. A rövid időrendi felsorolás mögött sok-sok nappal és éjjel megfeszített munkája van, mert csak így vált lehetővé a nagy és sokrétű feladatok megvalósítása. A munka egyszerre folyt Kolozsvárt és Budapesten.

Kolozsvárt a katonai közigazgatáshoz beosztott közoktatásügyi minisztériumi tisztviselők, az úgynevezett tanügyi előadók : *Molnár Andor* miniszteri tanácsos és *vitész Nagy Iván* miniszteri osztálytanácsos végezték az egyetem megmaradt értékeinek számbavételét, valamint a kivonuló románoktól sok helyen előidézett károk és hiányok pótlását. A tanügyi előadók a hadseregpáncsokkal együtt érkeztek Kolozsvárra és mint a fővezérség külön megbízottjai, rögtön az egyetemre siettek, hogy átvegyék a húsz éve elárvult örökséget.

A román közoktatásügyi miniszter megbízásából az egyetem rektora *Kristóf Györgyöt*, az egyetemen a magyar nyelv és irodalom professzorát — az egyetlen

magyar tanárt — bízta meg az átadás lebonyolításával. Kristóf professzor a formális átadás lebonyolításakor elhárított magától minden felelősséget abban a tekintetben, hogy a klinikák és intézetek abban az állapotban kerülnek átadásra, mint ahogy azt annak idején a magyar egyetemi tanácstól a románok átvették, mert a kiürítésre szánt idő alatt a rektortól kibocsátott körrendelet értelmében megkezdődött az egyetem értékeinek elszállítása. Teherkocsi teherkocsi után állt az egyes intézetek elé és ahol a szolgazemélyzet nem győzte, ott segítő katonai csapatokat bocsátottak rendelkezésre, amelyek a legdurvább módon nyúltak a felszerelési tárgyakhoz, végig vonszolva a lépcsőkön nehézszerilizálókészülékeket,



*Az ortopédiai klinika műtőtermének sterilizátorát a románok falbontással szerelték le és szállították el*

ezáltal megrongálva a lépcsőfokokat, másutt (pl. az ortopédiai klinikán) falakat bontottak, csakhogy elvihessék a beépített készülékeket, ismét másutt pl. a csillagvizsgáló intézetben robbanótöltényt helyeztek el a vízcsapokba, úgyhogy a vízvezeték megindításakor az felrobbant és szétvetette a csapot és a kagylót, megint másutt összetörték a klinikai laboratóriumban a lombikokat, a kémcsöveket, lecsavarták a mikroszkópokról az objektíveket. Különös előszeretettel vitték el az írógépeket; ezek közül 51 tűnt el.

Az Erdélyi Magyar Párt orvosi szakosztályának vezetői *Gyergyay Árpád* és *Koleszár László* a bécsi döntés után rögtön kijelölték elsősorban a kolozsvári magyar református kórház orvosai, továbbá a helybeli magyar rendelő orvosok és a klinikákon visszamaradó magyar segédtszemélyzet bevonásával azokat a klinikai vezetőket és ügyeletes orvosokat, akik a román orvosszemélyzet távozása kapcsán még a román impérium alatt átvették a betegápolási szolgálat végzését.

Az egyetem formális átadása *szeptember 12-én* d. e. 9 órakor történt, amikor a fővezérségi kiküldöttek megjelentek a központi egyetemen lévő rektori helyiségekben, ahol *Kristóf György* megbízott rektor-helyettes fogadta a magyar kiküldötteket. Az átadás megható aktusánál jelen voltak az egyetemmel kapcsolatban álló *Gyergyay Árpád* rendkívüli tanár, *Ruzicska Béla* volt egyetemi tanár, *Kelemen Lajos* főlevéltáros, *Dávid Béla* nyugdíjas egyetemi gondnok, *Biró Vencel* piarista rendfőnök és *Koleszár László*, az Erdélyi Múzeum-Egyesület orvosi szakosztályának elnöke. *Kristóf György* bemutatta megbízólevelét és jelképesen átnyújtotta az egyetem főkapujának és rektori hivatalának a kulcsait. Valóban történelmi volt az a pillanat, mikor *Molnár Andor* — átvéve a kulcsokat — kijelentette: „Az egyetemet minden tartozékával, felszerelésével és személyzetével a magyar állam nevében és részére átveszem“. A jelenlévők mindannyian érezték, hogy új fejezet kezdődött ezzel az egyetem életében, új fejezet, amely most már addig tart, míg maga a magyarság.

A kiküldött bizottság kettős irányban kezdte meg munkáját. Az egyik az ottmaradt egyetemi személyzet átvétele, a másik az elvitt tudományos és egyéb felszerelés összeírása volt. A román professzorok közül mindössze hárman maradtak vissza Kolozsvárott; ezek közül *Lazar Liviusz* később ki is neveztetett az egyetem közgazdaságtudományi karára. A segédtanyszemélyzet tagjai közül jóformán csak a magyarok maradtak vissza. Legnagyobb részük externista, vagy díjtalan gyakorlonok volt, mert magasabb beosztást még a tanszéki segédszemélyzet között sem nyerhetett el magyar, bármilyen nagy szorgalommal és kiváló eredménnyel dolgozott is. Az egyetemi rektori hivatalt és a gondnokságot — ez utóbbi a magyar gazdasági hivatalnak felel meg — nagy szolgálatkészséggel, ügybuzgalommal és szeretettel vállalta *Dávid Béla*, az egyetem gazdasági hivatalának a románoktól nyugdíjazott vezetője. Csakhamar megérkezett Szegedről a gazdasági hivatali tisztviselők gárdája és a hadseregpáncsnokságtól rendelkezésre bocsátott ellátmány birtokában megindult az üzem. A felszabadulás hírére a klinikák jóformán kiürültek. A közel 1700 ágyban alig 300 beteg volt. Akiket súlyosabb betegségük az ágyhoz szegezett, nem nézhették végig honvédségünk diadalmas, mámoros lelkesedéssel fogadott bevonulását; ezek túlárado boldogsággal éljeneztek meg a klinikákat átvevő magyar bizottságot, mikor magyar honvédtiszti egyenruhában végigmentek valamennyi kórtermen. A kórtermekben mindenütt virágok, kis magyar zászlók és szalagok hirdették a felszabadultak örömét.

A románok a nagyszámú klinikai felszerelés között elvittek minden röntgenkészüléket és rengeteg műszert, úgyhogy a legtöbb klinikán az ottmaradt román betegek gyógyítását is csak a klinikákhoz beosztott magyar orvosok saját műszereivel lehetett biztosítani.

Az elszállított bútorok, irodai berendezések és felszerelések, szőnyegek, kollégiumi ágyneműk, konyhafelszerelések, takarítóeszközök a központi mechanikai üzem gépei és anyagraktarából elszállított szerelési anyagok, a fény-

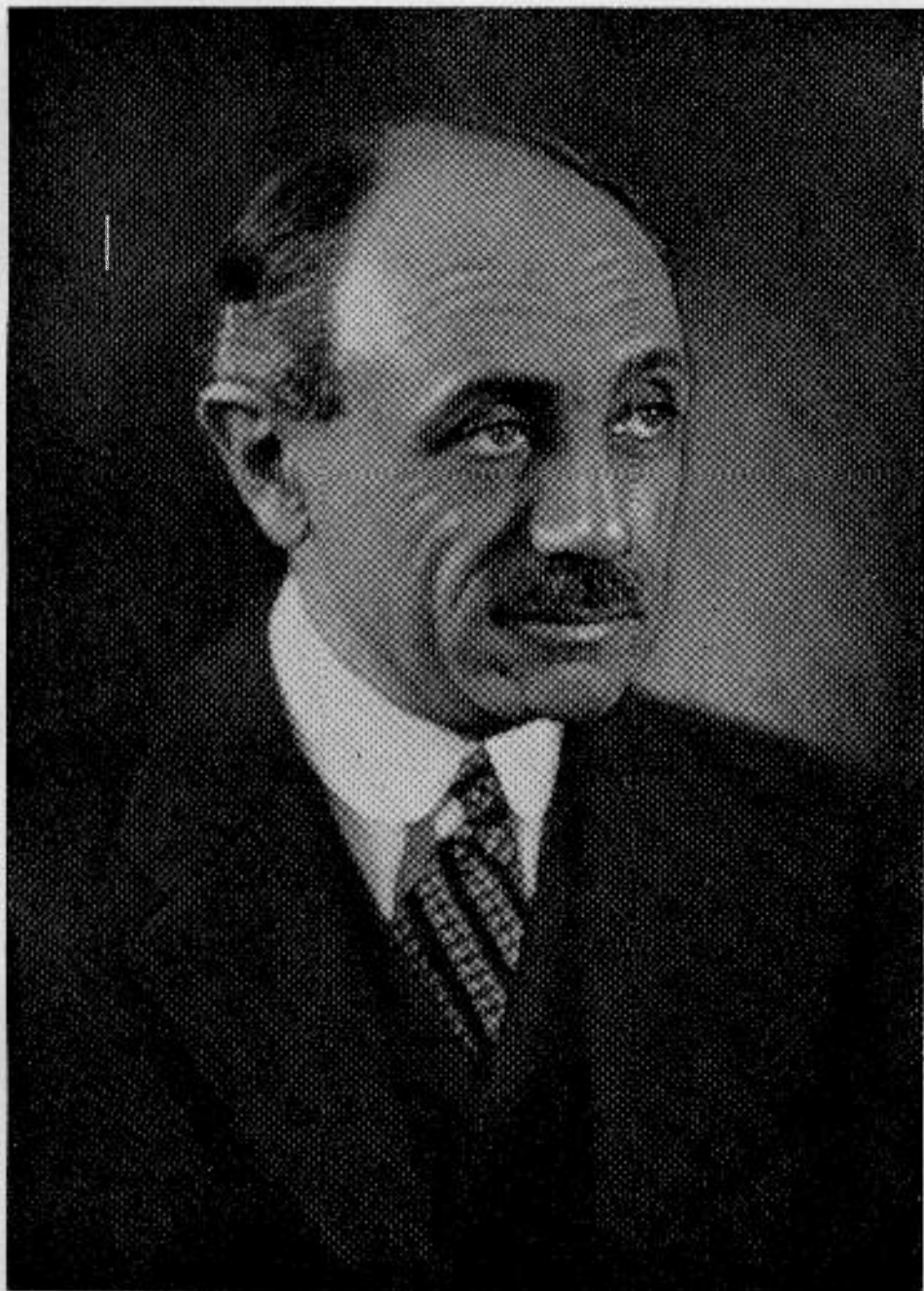


képészeti műterem teljes berendezése, a kísérleti lélektani intézet egész tudományos berendezése, a természettudománykari intézetből elvitt laboratóriumi felszerelések és főképp a klinikák ágynemű, laboratóriumi és műtőberendezései és az egyetemi gyógyszerár raktárából elvitt anyag, hozzászámítva a pénztárhelyiségből elvitt készpénzt, román Nemzeti Bank betéteket, értékpapírokat és a vaskasszát is, valamint az egyetem tulajdonát alkotó Curtea de Argeş helységben lévő Nyári Egyetem 6 hektárnyi területét és kétemeletes még épülőfélben lévő épületét, valamint az intézetekből és a központi egyetemi könyvtárakból elvitt könyveket, több mint háromszázmillió lejre, azaz 10 millió pengőre lehet becsülni a veszteséget. A veszteséglista összeállításakor azonban csak a visszamaradt személyzet emlékezetére lehetett hagyatkozni, mert a románok az összes leltárakat magukkal vitték, hogy ne lehessen megállapítani a hiányok értékét. Történt pedig ez annak ellenére, hogy az egyetem rektora szeptember 7-én kelt 3.049/1940. számú iratában Kristóf professzort biztosította, hogy „a régi uralomból eredő örökség teljességében és kifogástalan állapotban adatik át, ezenfelül még sok és igen értékes anyag is, amit mi alkottunk vagy szereztünk be“. Ez az ígéret azonban már önmagában ellentmondott annak az ugyanazon szám alatt kibocsátott és minden intézeti és klinikai igazgatóhoz megküldött rendeletnek, amely a kiürítéssel kapcsolatosan tág lehetőséget biztosított a felszerelési tárgyak elvitelére. A kiadott rendelet magyar fordítása ugyanis szószerint a következőket mondja: „Igazgató Úr! A Nemzetnevelésügyi Miniszter rendelete alapján sürgősen intézkedjék, hogy a vezetése alatt álló klinika, laboratórium, szeminárium, vagy intézet, továbbá laboratóriumi anyagok, tudományos kutatási eszközök és anyagok, amiket a román uralom alatt szereztünk be s amelyek az Ön tudományos kutatásaihoz feltétlenül szükségesek s amelyek nélkül Ön a tanári minőségében kötelező kutatásait nem tudná folytatni, kiüríttessenek. Ebbe a kategóriába sorozandók az Ön tudományos kutatásai és közleményei, az Ön tudományos-nevelő jellegű művei, cserefolyóiratok, a román uralom alatt beszerzett könyvek, folyóiratok, amik nélkül a tudományos ténykedés eredményessége nem képzelhető el. — Csak a tudományos munkához elengedhetetlenül szükséges bútorok vihetők el; a bútorzat rongálás nélkül és oly állapotban adandó át, hogy az intézet, szeminárium, laboratórium vagy klinika, amelyet Ön vezetett és most elhagy, továbbra is megszakitás nélkül a rendes működését folytathassa. A később megállapítandó és utólag közlendő időpontban történő átadáshoz a vezetése alatt állók közül jelöljön ki egy személyt. — Azonnal intézkedjék tehát, hogy az elvihető anyagok csomagolása legkésőbb keddig, szept. 3-ig kész legyen. A vagonbarakáshoz vegye igénybe szolgálati személyzetét. — A közigazgatási szolgálat rektori hivatal, dékáni hivatal stb. vigyék magukkal a teljes román irattárt és az elvitt tárgyak leltárát. — Meg vagyok győződve arról, hogy Ön teljes erejével és munkájával azon lesz, hogy Miniszterünk ezen határozatát minél sürgősebben és teljes tökéletességgel hajtsa végre“. E rendelet mellett az elszállításra vonatkozó bizalmas utasítások

azonban a minél nagyobb mérvű kiürítést szorgalmazták. Például egyik intézet teljes kiürítését a rövid időn kívül az akadályozta meg, hogy a minisztériumnak az anyag elszállítására vonatkozó sürgöny-rendeletét történetesen egy magyar műszaki altisztnek és egy magyar tisztviselőnek kézbesítették.

A tisztviselőket a hadseregparancsnokság formailag szeptember 26-án vette át. Az egyetem aulájában *vitész Németh Lajos* tábornok vezetésével a katonai közigazgatási csoport főelőadói jelenlétében *Molnár Andor* miniszteri tanácsos megnyitó szavaiban utalt arra az országgyarapodás szempontjából egyik legfontosabb mozzanatra, hogy Erdély egyetemének visszatéréseivel a magyar művelődés legerősebb fellegvéra került újból magyar kézbe. A katonai hatóságok — mondotta — most átveszik mindazokat, akik az egyetem szolgálatában állva, ha némán és sokat tűrve is, de hűségesen kitartottak a magyar nemzeteszmé mellett. Ezután *Beck Albert* ezredes, Kolozsvár város katonai parancsnoka előtt a tisztviselők, a segédtanzenyelyzet és az altisztek százai letették a fogadalmat. A személyzetet *vitész Németh Lajos* tábornok figyelmeztette kötelességeire. A tanügyi szolgálat nevében *vitész Nagy Iván* osztálytanácsos köszöntötte ezután a megjelenteket, kiemelve elsősorban azokat a derék altiszteket, ápolókat és nővéreket, akik helyükön maradva, mint a magyar uralom folytonosságának láthatatlan és néma őrei szemmel tartották a gondozásukra bízott intézményeket. Ők voltak azok, akiknek gondos őrzéséből keserves két évtized után megint előkerültek a magyar lobogók, a magyar feliratú táblák, a pecsétnyomók, és akik hűséges szolgálaként igyekeztek megakadályozni, hogy a kivonulás alkalmával még több károsodás érje az egyetemet. Utalt azoknak a fiatal magyar orvosoknak, tanársegédeknek és gyakornokoknak nagy erőfeszítéseire, akik kettős harcban győzedelmeskedve bejuthattak a tudományos segédzenyelyzet körébe. Elsősorban ugyanis magyarságuk miatt kellett sokszor megaláztatásban, félreállításban részesülniök, másrészt idegen nyelven kellett megbirkózni olyan tudományos feladatokkal és győzni a román versengést, amely sokkal fokozottabb, lelkiismeretesebb és elmélyülőbb munkát kívánt meg tőlük, mint román társaiktól. Meleg szavakkal emlékezett meg végül a magyar nyelv és irodalom tanáráról, *Kristóf Györgyről*; a megszállás ideje alatt keze alól kerültek ki azok a fiatal tanárok, akik a szétszórta felekezeti magyar gimnáziumokban tovább hirdették a „nyelvében él a nemzet“ örök igazságát.

Miközben Kolozsvárt szorgosan folyt az egyetemi munka tárgyi feltételeinek előkészítése, a megmaradt felszerelések számbavétele és kiegészítése, az alatt Budapesten gyors ütemben haladtak előre a szervezési munkálatok. Minthogy annakidején törvény — az 1921 : XXV. t.-c. — intézkedett a kolozsvári m. kir. Ferenc József tudományegyetem ideiglenes áthelyezéséről, most is törvényhozási intézkedésre volt szükség az egyetem újjászervezésének és működésének Kolozsvárt való folytatásához. Hóman Bálint miniszter elkészítette a kolozsvári m. kir. Ferenc József tudományegyetem újjászervezéséről és a szegedi m. kir. Horthy Miklós Tudományegyetem felállításáról szóló törvényjavaslatot és részletes indokolását; e



*Gróf Teleki Pál*  
1879—1941

munkálatokban legközvetlenebb munkatársa *Pusztai János* miniszteri tanácsos volt. Az alaposan előkészített, lázasan folyó munkálatok gyors ütemére jellemző e törvény tárgyalásrendje. A törvényjavaslat kelte : 1940. október 2. Képviselőházi bejelentése : 1940. október 2-a (132. ülés), a plénium általánosságban tárgyalta október 10-én és 11-én, a képviselőház bizottsága tárgyalta : október 12-én (előadó : Szabó Gusztáv). A plénium részleteiben tárgyalta : október 15-én. A felsőházi bejelentés október 15-én történt, a bizottság október 15-én tárgyalta (előadó : Domanovszky Sándor). A plénium a felsőházban október 16-án tárgyalta.

A törvény kihirdetését a Kormányzó Úr 1940. évi október hó 18-án rendelte el ; kihirdetése az Országos Törvénytárban 1940. évi október hó 19-én történt meg. A törvény bevezető mondatai után a következő, minket közelebbről érintő rendelkezések foglaltatnak :

„A magyar országgyűlés abból az ünnepélyes alkalomból, hogy a Magyar Szent Koronához visszacsatolt keleti és erdélyi országrészekkel együtt Kolozsvár szabad királyi város is hazatért, megemlékezvén a Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetemnek a magyar művelődés szolgálatában szerzett érdemeiről és arról a szeretetről, amellyel Szeged szabad királyi város közönsége ezt a székelytől megfosztott tudományegyetemet falai közé fogadta és ott húsz éven keresztül sok áldozattal további működését biztosította, egyszersmind kifejezni óhajtván ebből az alkalomból is a magyar nemzetnek vitéz nagybányai Horthy Miklós Úr, Magyarország Kormányzója iránt érzett hűségét, hódolatát és háláját, a következőképpen rendelkezik :

Az 1872 : XIX. törvénycikkkel Kolozsvárott felállított és az 1921 : XXV. törvénycikk 1. §-a értelmében ideiglenesen Szegeden elhelyezett Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem működését az 1940/41. tanévtől kezdve újból alapításának helyén, Kolozsvárott folytatja (1. §. (1)).

A Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetemen az 1872 : XIX. törvénycikk 3. §-ával meghatározott négy tudománykaron felül, ötödik tudománykarként közgazdaságtudományi kart kell szervezni (2).

A Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem szervezeti szabályzatát a vallás- és közoktatásügyi miniszter állapítja meg és jóváhagyás végett a Kormányzó elé terjeszti (4. §.).“

A törvény biztosítja a miniszter részére azt a jogot, hogy a szervezés, illetőleg átszervezés alkalmával a Ferenc József tudományegyetem nyilvános rendes és rendkívüli tanárainak, valamint az egyetemi könyvtár igazgatójának kinevezésére a Kormányzó Úrnak előterjesztést tehessen. A fentieket a Kormányzó Úr, a tudományos segédszemélyzet tagjait, tisztviselőit és egyéb alkalmazottait a vallás- és közoktatásügyi miniszter alkalmazza, nevezi ki, és helyezi át. A szervezési munkálatok irányítására és vezetésére a vallás- és közoktatásügyi miniszter miniszteri biztost nevezhet ki. Miniszteri biztossá — mint említettük — a miniszter *Szily Kálmán* államtitkárt nevezte ki (6428/1940). A törvény felhatalmazza a minisztert arra, hogy a Ferenc József tudományegyetem működésének Kolozs-

várra való visszahelyezésével szükséges átmeneti rendelkezéseket rendeletben állapítsa meg.

A törvényhozási intézkedés biztosította az egyetem hazatérésének és újjászervezésének jogi alapját. A vallás- és közoktatásügyi miniszter kijelölte a szellemi alapot, a lelki tartalmat, amelyen az egyetemnek épülnie és munkálkodnia kell. Amint a magyarság ezer év óta a keresztény műveltség őrállója, védelmezője és terjesztője volt a nyugati nagy közösség keleti határán, ugyanúgy Erdély székely, magyar államalkotó népe a szent-istváni magyar terület keleti végein végezte és végzi ezt a feladatot. Ez az örökös helytállás besenyőkkel, kunokkal, tatárokkal, törökökkel, tehát a keleti veszedelemmel szemben megacélozta Erdély népeit. Az erdélyi magyarságot, székelységet a multban és jelenben is nemcsak a testi helytállás, de az igen széleskörű szellemi erő kifejtés is jellemezte és jellemzi. Kevés helyen találjuk meg azt a mélységes művelődési vágyat, melyet az erdélyi magyarságnál és székelységnél láthatunk; még a száraz közoktatásügyi statisztika is észreveszi és feljegyezi ezt, pl. a középiskolát látogatók erdélyszerte feltűnően magas arányszámait. Ez a művelődés utáni vágy mutatkozik az erdélyi magyar családoknál, akár egyszerű földművesek, akár jómódú polgárok, akár főrangúak legyenek. Több hosszabb-rövidebb ideig tartó kezdeményezés: Báthory István jezsuita egyeteme, Bethlen Gábor főiskolája és Mária Terézia rövid életű egyeteme után 1872-ben megindult a rendszeres egyetemi munka is kincses Kolozsvárott. 1919-ben megszakadt ez a munka és 1940-ben úgy kellett folytatni, hogy az újra egyesült országrészek tudományosságának kapcsolatai minél szorosabbak legyenek; hogy az új nemzedék felöveztesse a magyar világszemlélet legalaposabb szellemi fegyvereivel, hogy az új idők új feladataira a magyar mult szellemében készítsék elő az ifjúság, mondta megnyitó beszédében a miniszter. Világosan és határozottan kijelentette, hogy az egyetemi tanárok feladata — az ismeretközlésen túl — a nevelés, az ifjúság erkölcsének nemesítése, jellemének erősítése, világszemléletének kialakítása és megszilárdítása.

„Az egyetem tanárai sem lehetnek az élettől távol álló tudósok, a népi problémákat clefántcsonttoronyból szemlélő bölcsek, külső sikereikre hiú rétorok, avagy gögös ítélőbírák. Az egyetemi tanár tanítómestere, nevelője, mentora, barátja kell legyen a fiataloknak. Tekintélyét nem a formaságok, a fölünyeskedés, az elzárkózás, a ridegség és az érzéketlenség, hanem a méltóságával jól megférő közvetlenség, a fölünyes tudás, a tanítványokkal való foglalkozás, a meleg szív és a szociális érzés, a köteles szigorúsággal együtt járó igazságérzet és méltányosság szerzik meg számára.“

Ezt az elgondolást szervesen egészítette ki az *Erdélyi Tudományos Intézet* életrehívása. „Erdélyi“ az intézet és nem „délkelet-európai“, amint erre tervek voltak, azért, mert nem Délkelet-Európából nézzük Erdélyt, hanem Erdélyből, mint központból, fellegvából figyeljük a körülötte rajzó, nyugtalanzkodó, kiforratlan Délkelet-Európát. De nemcsak a multa kell néznie a kolozsvári egyetemnek,

hanem a hallgatóság nevelésén, fejlesztésén kívül feladata az erdélyi jelen és az erdélyi jövő vizsgálása, előkészítése és kimunkálása is.

*A kolozsvári egyetemi tanárnak* tanítómasternek, nevelőnek és barátnak kell lennie a reábízott fiatalság mellett. Ez a fiatalság elsősorban Erdély huszonegy éven át meggyötört magyar fiataljaiból került ki, tehát a tanároknak is elsősorban erdélyieknek, az erdélyi kérdéssel foglalkozóknak és olyanoknak kell lenniök, akik ezekre a feladatokra alkalmasak. Ilyen szellemben történt az egyetemi tanárok kijelölése. Mellőzve az egyetemi tanszékek betöltésekor az egyébként követett pályázati, jelölési stb. eljárást, elsősorban gondolni kellett azokra a magyar tudományművelőkre, akik az elmúlt nehéz éveket végig Erdélyben töltötték és igen-igen nehéz körülmények között elzárva a magyar és a nemzetközi tudományos élet munkalehetőségeitől, mindennapi súlyos gondoktól gyötörve a „kisebbségi“, lealázó légkörben élve, végezték munkájukat. Sajnos, nem sokan lehettek ilyenek, de annál inkább reászolgáltak a magyar tudományos és közélet megbecsülésére és hálájára. Ők ismerték az erdélyi ifjúságot is a legközelebről; kéz a kézben dolgoztak a nehéz időkben, amikor az egyetemi előadásokat kicsiny, de lelkes csoportok összejövetelén egészítették ki és igazították helyre magyar szempontból: az igazság szemszögéből.

A tanárok második, számra nézve legnagyobb csoportja a szegedi Ferenc József tudományegyetemnek azokból a tanáraiból került ki, akik megértették Kolozsvár hívó, hazahívó szavát és a mutatkozó nehézségek ellenére is vállalták a nehéz, de nagy és szép feladatot.

A tanárok harmadik csoportja azokból a fiatal erőkből került ki, akik a néhai nagy magyar közoktatásügyi miniszter, gróf Klebelsberg Kunó tettevált elgondolása alapján a külföldi magyar intézetekben, vagy más tudományos gócpontokon magyar adófillérekéből jutottak a továbbképzés és fejlődés lehetőségeihez és most a kolozsvári egyetem hazatértével megfelelő munkakört kaphattak, hogy visszaszolgálják a nemzetnek a filléret és számot adjanak a talentumokról. Közülük számos az erdélyi származású, a tanulmányokat Erdélyben végzett, vagy az erdélyi vonatkozású kérdésekkel foglalkozó tanár.

Szemben a román egyetem túlméretezettnek mondható tanárlétszámával — ahol nagyon sokan kizárólag politikai érdemekért kaptak katedrát — a hazatért Ferenc József tudományegyetem az 1940/41. év folyamán összesen 85 tanszékkal működött. Ebből a jog- és államtudományi karon 15 (12 rendes, 3 rendkívüli), az orvostudományi karon 18 (9 rendes, 9 rendkívüli), a bölcsészettudományi karon 25 (20 rendes, 5 rendkívüli) a matematikai és természettudományi karon 17 (11 rendes, 6 rendkívüli) és végül a közgazdaságtudományi karon 10 (9 rendes, 1 rendkívüli) tanszéket szervezett a miniszter, illetőleg ennyi tanárt nevezett ki a Kormányzó Úr Öfömlétsága.

A kolozsvári egyetemen felállított tanszékek a következők:

*Jog- és államtudományi kar*: Római jog. — Magyar alkotmány- és jogtörténet. — Magyar közjog. — Közgazdaságtan és pénzügytan. — Statisztika. — Jogbölcsészet. — Politika. — Magyar magánjog. — Magyar magánjog különös

tekintettel az erdélyi jogfejlődésre. — Kereskedelmi- és váltójog. — Magyar büntetőjog. — Magyar polgári és büntető törvénykezési eljárásjog. — Egyházjog. — Magyar közigazgatás- és pénzügyi jog. — Nemzetközi jog.

*Orvostudományi kar* : Orvosi vegytan. — Bonctan és tájbonctan. — Szövet- és fejlődéstan. — Élettan. — Kórbonctan és törvényszéki orvostan. — Gyógyszer-tan. — Általános kórtan és bakteriológia. — Belgyógyászat. — Belgyógyászati diagnosztika. — Sebészet. — Sebészeti műtéttan és urológia. — Szemészet. — Szülészet és nőgyógyászat. — Elme- és idegyógyászat. — Gyermekgyógyászat. — Bőr- és nemikórtan. — Fül-, orr- és gégegyógyászat. — Közegészségtan.

*Bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi kar* : Filozófia. — Pedagógiai lélektan. — Neveléstan. — Magyar nyelvészet és finn-ugor összehasonlító nyelvészet. — Magyar nyelvészet. — Magyar irodalomtörténet. — Magyar irodalomtörténet. — Klasszika-filológia. — Klasszika-filológia és ókori történet. — Német nyelv és irodalom. — Német nyelv és irodalom, különös tekintettel a szász nyelv és irodalomra. — Francia nyelv és irodalom és összehasonlító irodalomtudomány. — Olasz nyelv és irodalom. — Román nyelv és irodalom. — Általános nyelvészet és romanisztika. — Szláv filológia. — Erdélyi és keleteurópai történet. — Magyar történet. — Középkori történet. — Egyetemes történet. — Történeti segédtudományok. — Ősrégészet. — Művészettörténet. — Néprajz. — Emberföldrajz.

*Mathematikai és természettudományi kar* : Matematika. — Geometria. — Kísérleti fizika. — Elméleti fizika. — Általános és fizikai kémia. — Szervetlen és analitikai kémia. — Szerves kémia. — Ásványtan. — Földtan. — Általános állattan és biológia. — Állatrendszertan. — Embertan. — Általános élettan. — Fajbiológia és örökléstan. — Általános növénytan. — Növényrendszertan. — Általános és fizikai földrajz.

*Közgazdaságtudományi kar* : Közgazdaságtan és pénzügytan. — Gazdaságpolitika. — Politikai és kereskedelmi számtan. — Magyar kereskedelmi nyelv- és levelezés. — Kereskedelmi és váltójog. — Társadalomtan és társadalompolitika. — Magyar történet. — Politikai földrajz. — Üzemgazdaságtan.

\*

1940. december 31-ig az egyetemmel kapcsolatban közel másfél millió pengőt költött a közoktatásügyi kormányzat. Az 1941. költségvetési évre a kolozsvári egyetemmel kapcsolatos rendes kiadások 5,442.000 P-t, a rendkívüli kiadások pedig 1,900.000 P-t tesznek ki. A költségvetésben szereplő tanárok, tudományos segédszemélyzet, tisztviselők, egyéb alkalmazottak, altisztek és szolgák létszáma 716; ehhez 294 tiszteletdíjas, állandó, illetőleg ideiglenes alkalmazott járul. Ez az a tudományos, és mondjuk, költségvetési keret, amely a kolozsvári egyetemen a magyar tudományos munkát újból lehetővé tette. Az újra megnyílt magyar egyetem összesen 2572 hallgató számára biztosított tanulási lehetőséget.

Nem volt azonban elég az egyetem kapuinak megnyitása a magyar fiatalság előtt. A román uralom — mondhatjuk bátran: az elnyomatás — ideje alatt az erdélyi

magyarság annyira leszegényedett, hogy az egyetemen tanulni vágyó fiairól és leányairól alig tudott gondoskodni. Oly mérvű szegénység, mint amilyen a kolozsvári egyetem hallgatói között volt és van még ma is, másutt el sem képzelhető. Ez tette szükségessé és ez magyarázza meg a diáksegélyezés nagy szükségleteit, feladatait és hála a kormányzat megértésének, valamint a diákjólét vezetőinek — eredményes megoldását is. Még az egyetem megnyitása előtt, 1940. szeptember 27-én megbízta a vallás- és közoktatásügyi miniszter *György Lajos* egyetemi magántanárt a diákvédő és diákjóléti iroda megszervezésével; egyben felkérte ugyanőt, hogy a hallgatóság támogatására szükséges intézkedéseket haladéktalanul tegye meg. Sokoldalú és terjedelmes tevékenység indult meg a diákság megszervezése, otthonokba helyezése, erkölcsi támogatása és anyagi segítése terén. Az egyetem október 21-én történt megnyitásakor 5 internátus és 2 menza tette lehetővé az egyetemi ifjúság életét az ismét magyarrá lett kolozsvári egyetemen. Súlyos feladatokat kellett megoldani; nagy szegénység, igen sok esetben nyomorúság várt megsegítésre. Számos Dél-Erdélyből menekült diákról kellett gondoskodni, de a visszacsatolással hazatért erdélyi diákság is száználmas helyzetképet mutatott. Ez a kép kicsiben láttatta a húsz éves román uralom szándékos züllesztő politikáját, amely csaknem teljesen koldusbotra juttatta a magyar iparos, kereskedő, földműves rétegeket, különösen pedig az erdélyi magyar középosztályt. A Csonkaországból származó kolozsvári egyetemi ifjúság lényegesen jobb anyagi helyzetben volt, de itt is figyelembe kellett venni az



*Gróf Csáky István díszdoktorrá avatása*



utóbbi évek elemi csapásait, a háborús viszonyokat és azt, hogy egyetemi karok megszüntetése következtében sok hallgatónak nehezebb életkörülmények között kellett elhelyezkednie és tanulmányait folytatnia. A szükségletre jellemző, hogy 1940. decemberében a minisztertől jóváhagyott diákjóléti költségvetés több mint 160.000 pengő hiánnyal számolt. Az egyetemi hallgatók lakás-, menza-, ruha-, vizsgadíj-, tandíj-, tanulmányi-, utazási-, egészségügyi-, tankönyv- stb. segélyben részesültek. Ezenkívül a diákvédő hivatal munkaközvetítés útján is igyekezett támogatni a hallgatótársakat. Összesen 1457 hallgató részesült 1769 segélyben, azaz volt hallgató, akinek súlyos anyagi helyzete többfajta segítséget tett szükségessé.



*Gróf Csáky István*  
1894—1941

Az előbb elmondott adatok mögött sok-sok munka, tárgyalás és erőfeszítés húzódik meg, amelyek lehetővé tették, hogy a párhuzamosan és néha külön-külön futó tervek, elgondolások, intézkedések egy mederben folyjanak és hogy az egyetem elvi célkitűzései alapján a tanárok kiválasztásával, a törvényjavaslat elkészítésével, törvényhozási tárgyalásával, az anyagi fedezet biztosításával, a költségvetési keretek megállapításával, elfogadtatásával, valamint a hallgatókról való gondoskodással az egyetem kapui megnyílhassanak.

*Október 19-én* nevezte ki a Kormányzó Úr Öföméltósága a kolozsvári egyetem új tanárait, akik a régi egyetemi épületben, az annyi hagyománytól megszentelt Farkas-utcában *október 23-án* d. u. letették Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter kezébe az esküt. A miniszter délután 5 órakor érkezett az egyetem épületéhez, ahol a kapuban *Kristóf György* egyetemi tanár fogadta.



*Rust Bernhard*  
sz. 1883

A II. emeleti aulában sorakoztak fel a megerősített és újonnan kinevezett egyetemi tanárok. Kristóf György egyetemi tanár jelentést tett az egyetem átadásáról és utána a miniszter megnyitotta az egyetem alakuló ülését, ismertette az egyetem újjászervezéséről szóló törvényt, feleskette a tanárokat és felszólította őket a tanács megalakítására. Az egyetem tanárai karonként külön vonultak, megválasztották a dékánokat. Rektorválasztásra nem volt szükség, mert a Ferenc József tudományegyetemnek az 1940/41. tanévre megválasztott rektora, *Bartók György*, az egyetemmel együtt Szegedről hazatért Kolozsvárra. Dékánokká választottak: a jog- és államtudományi karon *Buza*

*László*, az orvostudományi karon *Berde Károly*, a bölcsészet-, nyelv- és történettudományi karon *Várady Imre*, a matematikai és természettudományi karon *Szőkefalvi Nagy Gyula*, a közgazdaságtudományi karon pedig *Szentkirályi Sámuel*. Erre a tanácsra várt a hazatért egyetem belső életének megszervezése és a kezdet nehézségeivel együttjáró rendkívüli munkálatok eredményes elvégzése. A miniszter azonnal megerősítette a tanács tagjait tisztségükben, úgyhogy  $3/4$ -kor már ünnepélyesen kimondhatta a tanács megalakulását, köszönetét nyilvánította *Kristóf Györgynek* és átadta *Bartók György* rektornak az elnöklést.

A rektor átvette az elnöklést, majd a tanács elhatározta, hogy *gróf Teleki Pál* miniszterelnököt és *Hóman Bálint* vallás- és közoktatásügyi minisztert mint az egyetem Kolozsváron jelen lévő honoris causa doktorait üdvözli és hogy *dr. gróf Csáky István* m. kir. külügyminisztert a jogtudományok honoris causa doktorává avatja. Ezután a rektor az ülést felfüggesztette, majd  $3/47$ -kor az egyetem kapujában fogadta *gróf Teleki Pál* miniszter-

elnököt és gróf Csáky István külügyminisztert. Utána megtörtént gróf Csáky Istvánnak a jogtudományok honoris causa doktorává avatása a magyar igazság diadalra juttatása és az egyetem ősi székhelyének visszatérése körül szerzett rendkívüli érdemeiért. Gróf Csáky István mélyen szántó beszédben köszönte meg avatását és hálásan emlékezett meg gróf Teleki Pálról. „A magyar diplomácia — mondta — nem mulasztotta el a magyar történelem és főleg Erdély történelmének tanulságait levonni és ebben Erdély szülötte, Magyarország mai miniszterelnöke, hatalmas lépéssel segített előre bennünket. Itt, ezen a helyen nem gróf Teleki Pálról, a politikusról, hanem Teleki Pálról, a



*Bottai Giuseppe*  
sz. 1895

professzorról szeretnék néhány szóval megemlékezni. Neki köszönhetjük, a politikai földrajz professzorának, hogy a magyar diplomácia látóköre kibővült, hogy felszabadultunk és a szűk magyar látókörből tágabb magyar horizonthoz tudtunk eljutni. A politikai földrajz az államférfi tudománya. A földnek és a rajta élő embereknek szintézise. A politikai földrajz tanulmányozása közben jöttünk rá ezerszeresen arra az igazságra, hogy Erdély földje magyar föld. Lehetnek itt bár más nemzetiségek, beszélhetnek itt más nyelven és dicsérhetik más vallás szerint az Urat, magyar ez a föld, magyar ennek a tradíciója és levegője. Ennek a földnek pedig szellemi központja Kolozsvár.“

Gróf Csáky István díszdoktorrá avatásával egyidejűleg a kolozsvári egyetem fölterjesztést intézett *Rust Bernhard* német birodalmi tudomány-, nevelés- és népművelésügyi miniszternek a bölcsészet-, valamint *Bottai Giuseppe* olasz királyi és császári nemzetnevelésügyi miniszternek a jogtudományok tiszteletbeli doktorává avatása iránt. Midőn az ősi székhelyére hazatért kolozsvári egyetem Rust

Bernhardot a bölcsészettudományok, Bottai Giuseppet pedig a jogtudományok tiszteletbeli doktorának kívánta megnyerni, ezzel kettős kötelezettségnek óhajtott eleget tenni. Egyfelől kifejezni háláját és nagyrabecsülését amiért annyi megértéssel támogatták és segítettek elő a jogos magyar követeléseknek legalább részbeni teljesítését, másfelől pedig a maga részéről is kifejezésre akarta juttatni elismerését azért a kulturális munkáért, amelyet e két kiváló művelődéspolitikus az új Németország és az új Itália naggyá tételében kifejtett.

*Rust Bernhard* tanári és politikai pályán működött, míg a porosz közoktatásügyi (1933), majd pedig a birodalmi nevelésügyi minisztériumot kezébe nem vette (1934). Birodalmi miniszteri működéséhez több nagyfontosságú kulturális reform fűződik. Megvalósította a közép- és főiskolák reformját, átszervezte a minisztériumot és kijelölte az új fejlődés irányát a német szellemi élet egész területén. 1934-ben látogatást tett hazánkban. Hathatósan elősegítette és elmélyítette a magyar-német kulturális kapcsolatokat, német részről ő írta alá az 1936. május 28-án kötött magyar-német kulturális egyezményt.

*Bottai Giuseppe*, az olasz nemzetnevelési miniszter, aki 1936-ban a pisai egyetem politikai tanszékéről került az olasz közoktatásügy élére, a fasizmus két legfontosabb alaptörvényének a Carta del Lavoro és a Carta della Scuola-nak alkotója, aki erőteljesen résztvesz a fasizmusnak az európai szellem újjászületéséért folytatott küzdelmében. Korszakalkotó munkája az iskolaalkotmány néven ismeretes kerettörvény, melynek alapján új módszerekkel biztosítják a tehetségek megfelelő érvényesülését. Lelkes előmozdítója az olasz-magyar művelődési kapcsolatoknak.

Október 22-én este a Marianum nagytermében baráti vacsora volt; ezen az egyetem régi és új díszdoktorai: gróf Teleki Pál miniszterelnök, Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter és gróf Csáky István külügyminiszter, az egyetem tanárai, Erdély és Kolozsvár egyházi, társadalmi, művészeti és tudományos életének képviselői vettek részt. Meleggé és otthonossá tették a baráti együttlétet a Marianum kedves növendékei, akik lelkes örömmel és magyaros vendégszeretettel szolgálták fel a vacsorát vendégeiknek.

Felvirradt október 24-e, csütörtöki nap, az újjászervezett kolozsvári tudományegyetem felavatásának és megnyitásának feledhetetlen ünnepnapja. Reggel az egyetem-utcai ősi akadémiai templomban „Veni sancte” és szent mise, a többi templomokban pedig ünnepi istentisztelet vezette be a régvárt ünnepet. 11 órakor érkezett a Kormányzó Úr Őfőméltósága az egyetem központi épületéhez, ahol Hóman Bálint kultuszminiszter és az egyetem tanácsa fogadta; velük együtt vonult be Magyarország kormányzója az előcsarnokba. Itt a vallás- és közoktatásügyi miniszter jelentést tett a kolozsvári egyetem hazatéréséről. Ezután a rektor üdvözölte a Kormányzó Úr Őfőméltóságát, engedélyt kérve az egyetem ünnepélyes megnyitására, majd bemutatta a Kormányzó Úrnak az egyetem volt és jelenlegi tanárait. A Kormányzó Úr Őfőméltósága és a Főméltóságú Asszony ezután kíséretével átvonult a Mátyás Király Diákházba. A Mátyás Király Diákház hivalkodó, új külseje nem illik bele a Farkas-utca történelmi hagyományokkal



*Magyarország Kormányzója és a Főméltóságú Asszony kíséretükkel az egyetem megnyitó ünnepére érkeznek*

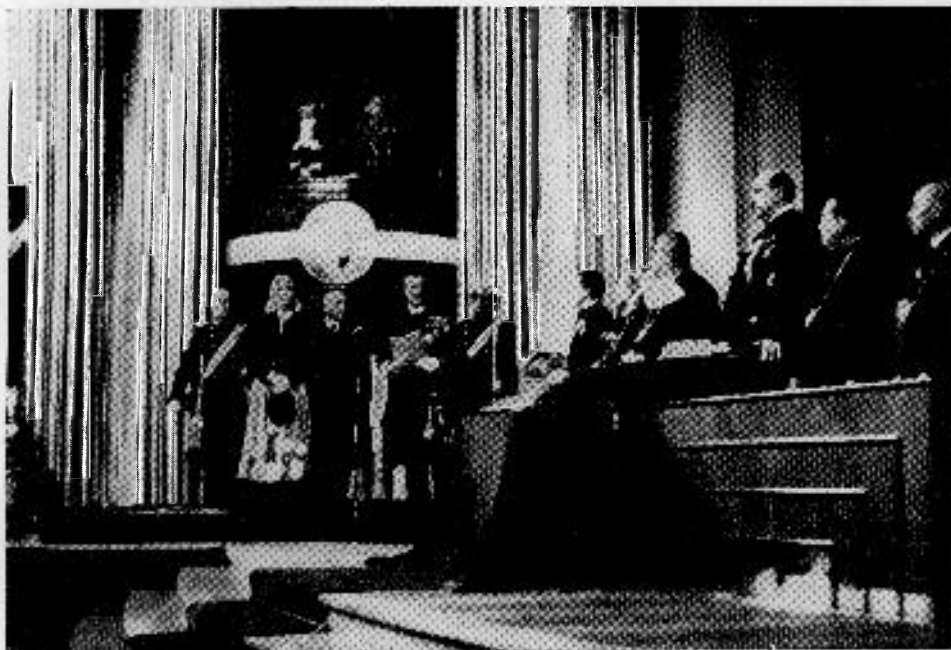


*Magyarország Kormányzója és a Főméltóságú Asszony a Mátyás Király Diákház előcsarnokában*

megszentelt környezetébe. De ha tudjuk, hogy e feltűnni akaró falakat a románok a régi farkas-utcai színház átépítésével emelték, és így e modern épület ősi magyar művelődési intézményt takar, az első magyar kőszínházat: jelképpé válik előttünk az épület. Régi magyar intézmények, a magyar kultúrának megszentelt emlékei gyakran kerültek idegenek tulajdonába, megtévesztő álöltözetbe; ez intézmények azonban így is a magyar alkotó szellem erejét hirdetik s előbb-utóbb ismét visszatérnek eredeti rendeltetésükhöz: a magyar művelődés szolgálatába.

Mielőtt az egyetemet megnyitotta volna, a Kormányzó Úr Öfőméltósága a Mátyás Király Diákház földszinti, úgynevezett Corvin-termében — a tudomány, irodalom és művészet terén szerzett kiváló érdemeik elismerésül — az erdélyi tudományos és művészeti élet három képviselőjének (*Balogh Artur* jogtudós, *Kelemen Lajos* történettudós, *Reményik Sándor* író) a Corvin-láncot, 18 képviselőjének pedig (*Balázs András* kultúrpolitikus, *Berde Mária* irónő, *Bíró Vencel* történettudós, *Gyallay Domokos* író, *Gyergyay Árpád* orvostudós, *György Lajos* irodalomtudós, báró *Kemény János* író, *Kós Károly* építőművész és író, *Kristóf György* irodalomtudós, *Nyirő József* író, *Pakocs Károly* író, *Scheffler János* egyházjogtudós, *Szilágyi Dózsa* hitszónok, *Szopos Sándor* festőművész, *Tamási Áron* író, *Tavaszy Sándor* bölcsészettudós, *Varga Béla* bölcsészettudós és *B. Váradi Aranka* színművésznő) a Corvin-koszorút nyújtotta át személyesen, utána elfoglalta helyét a díszteremben. Az emelvényen Magyarország Kormányzója és a Főméltóságú Asszony kíséretükkel, József kir. herceg, tábornagy, Magyarország bíboros hercegprímása, az egyetem tanácsa, valamint régi és új díszdoktorai foglaltak helyet, köztük gróf Teleki Pál, Hóman Bálint és gróf Csáky István. A díszterem széksoraiban a magyar szellemi élet számos vezető tagja, az újjászervezett egyetem imént fölesketett tanári kara, a nagyszerű ünnepre egybegyűlt vendégek, az erkélyeken díszmagyarba öltözött hölgyek csoportja, Kolozsvár és Erdély színejava foglalt helyet, a terem minden talpalatnyi helyét pedig sűrűn betöltötte az ünneplő egyetemi ifjúság. Felhangzott az „Isten áldd meg a magyart . . .“ szívbemarkoló hangja, ebben a teremben először.

*Hóman Bálint* vallás- és közoktatásügyi miniszter beszédében a történetíró és az alkotó államférfi szemléletével tekintett a múltba és a jövőbe, vázolta azokat a feladatokat, amelyek a hazatért kolozsvári egyetemre és annak tanáira hárulnak. Beszéde végén engedélyt kért a Kormányzó Úrtól az egyetem megnyitására. Miután a Kormányzó Úr Öfőméltósága az engedélyt megadta, az ünneplő közönség elmondta a magyar Hiszekegyet. Utána *Bartók György* rector magnificus mondott megnyitó beszédet, majd *György Lajos* egyetemi tanár a kolozsvári egyetem volt tanítványainak, valamint újonnan kinevezett tanárainak nevében üdvözölte az Alma Matert. Ezután *Domanovszky Sándor*, a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem prorectora a magyar egyetemek, tudományos intézmények és egyesületek nevében üdvözölte a hazatért egyetemet, végül ifj. *Gyallay-Pap Domokos* mint az egyetemi ifjúság képviselője szól. A rektor záró szavai után a Szózat éneklésével ért véget a hazatérés egyetemi ünnepsége.



*A Kormányzó Úr Ófőméltósága megnyitja az egyetemet*



*Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter ünnepi beszédet mond*



*Az újjászervezett egyetem tanácsa*

*Balról jobbra : Berde Károly, Buza László, Bartók György rector magnificus,  
Várady Imre, Szőkefalvi Nagy Gyula és Szentkirályi Sámuel*

A Kormányzó Úr Ófőméltósága eltávozóban a Corvin-rend újonnan kitüntetettjeinek jelenlétében megkoszorúzta Kolozsvár legnagyobb fiának, Mátyás királynak Fadrusz János készítette remekművű szobrát, amelyet a kalotaszegi magyarság színes, pompázó népviseletbe öltözött fiai és leányai vettek körül. A mult, a jelen és jövő, az államfő és az alattvalók, a közszolgálat, a tudomány, és a művészet kiválasztottjainak szimbolikus találkozása volt ez az ünnepi jelenet.

A magas vendégek elutaztak, a tanárok és a diákok munkához fogtak.

Gróf Csáky István felavatása alkalmával mondott beszédének e szavaival fejezhetjük be legméltóbban a nagyjelentőségű eseménysorozatról szóló vázlatos összefoglalásunkat : „Kolozsvár sok vihart látott az évszázadok folyamán. Földje a szó legmélyebb értelmében ősi magyar föld. Mi a Csonkaországból zarándokolni akarunk ide. Ezen a történelmi földön szeretnénk a további munkához erőt, biztatást nyerni. Anteusként megerősödvé szeretnénk innen hazamenni, hogy tovább dolgozhassunk. Kolozsvár hivatása nagyszerű. Alig van még egy olyan városa az országnak, amelytől annyit várna az ország, mint éppen Kolozsvártól. Isten adjon erőt Kolozsvár városának és a város magyarságának, hogy továbbra is be tudja tölteni azt a hivatást, amelyet a magyar történelem ennek a városnak előírt.“

\*



AZ ÚJJÁSZERVEZETT KOLOZSVÁRI M. KIR. FERENC JÓZSEF  
TUDOMÁNYEGYETEM TANÁRAI AZ 1940/41. ÉVBEN

*I. Jog- és államtudományi kar :*

*Dr. Buza László*, a nemzetközi jog ny. r. tanára. Szül. 1885. Sárospatak. Ref. Tanulmányait Budapesten, Berlinben és Kolozsvárt végezte. 1908-tól 1923-ig a sárospataki ref. jogakadémia, 1923-tól a szegedi tud. egyetem tanára. A Nemzetek Szövetsége főtitkárának meghívására mint collaborateur temporaire tanulmányozta Genfben a Nemzetek Szövetségének szervezetét és működését. Számos nagyobb tanulmánya jelent meg magyar, német és francia nyelven. Az 1940/41. tanévben a kolozsvári egyetem jog- és államtudományi karának dékánja volt.

*Dr. Heller Erik*, a magyar büntetőjog ny. r. tanára. Szül. 1880. Budapest. Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. 1905-ben törvényszéki aljegyző, 1914-ben törvényszéki bíró, 1919-ben miniszteri titkár az igazságügyminisztériumban. 1923-ban a budapesti tudományegyetemen magántanárrá képesítették. 1925-ben a szegedi tudományegyetemen a büntetőjogi tanszékre neveztetett ki. Több büntetőjogi szakkönyve és tanulmánya jelent meg magyar, német, francia és olasz nyelven.

*Dr. Tury Sándor Kornél*, a kereskedelem és váltójog ny. r. tanára. Szül. 1892. Kassa. Ref. Egyetemi tanulmányainak befejezése után, tanulmányutakat tett, főleg Német- és Olaszországban. 1924-ben a budapesti tudományegyetemen egyetemi magántanárrá képesítettetett. 1926-ban a szegedi tudományegyetem ny. rk., 1928-ban ny. r. tanárává neveztetett ki. A M. Tud. Akadémia tagja. Több szakmunkája jelent meg magyar és német nyelven.

*Dr. Csekey István*, a magyar közjog ny. r. tanára. Szül. 1889. Szolnok. Ref. Tanulmányait a kolozsvári, strassburgi és heidelbergi egyetemeken végezte, ösztöndíjjal egy évet töltött Berlinben. 1912-től a kecskeméti ref. jogakadémia tanára. 1918-ban a budapesti tudományegyetem a magyar közjogból egyetemi magántanárrá képesítette. 1923-ban az észtországi dorpati egyetem meghívja a közigazgatási jog és eljárás tanszékére ; a vallás- és közoktatásügyi miniszter megbízásából ugyanezen egyetemen Magyar Tudományos Intézetet szervez ; a tartui egyetem tiszteletbeli doktorává avatta. Számos önálló munkája, értekezése, tudományos és művelődéspolitikai cikke jelent meg. 1931-ben a szegedi tudományegyetem politikai tanszékére ny. r. tanárrá neveztetett ki.

*Dr. Horváth Barna*, a jogbölcsezet ny. r. tanára. Szül. 1896. Budapest. Róm. kat. Tanulmányait Szegeden és Budapesten végezte. Tagja volt a bécsi Collegium Hungaricumnak. 1926-ban magántanárrá képesítettetett. 1933-ban a szegedi tudományegyetem jogbölcseleti tanszékének tanárává neveztetett ki. A Magyar Társadalomtudományi Társulat alelnöke. Több tudományos előadást tartott külföldön. Nagyszámú jogbölcseleti műve jelent meg magyar, német és francia nyelven.

*Dr. Balás P. Elemér*, a magyar polgári és büntető törvénykezési jog ny. r. tanára. Szül. 1883. Szabadka. Róm. kat. A kolozsvári tudományegyetemen 1905-ben avatták a jogtudományok doktorává. 1909-ben bírói vizsgát tett. 1914-ben alügyésszé nevezetett ki a nagyikindai kir. ügyészséghez, ahol 1915-ben kir. ügyésszé lépett elő. 1916-ban a m. kir. igazságügyminisztériumba rendeltetett be, ahol mint min. titkár, majd 1928-tól mint min. tanácsosi címmel és jelleggel felruházott osztálytanácsos működött. 1935-től kúriai bíró, előbb a büntetőjogi, 1939-től a törvényelőkészítő osztály előadója.

*Dr. Személyi Kálmán*, a római jog ny. r. tanára. Szül. 1884. Nagyvárad. Róm. kat. Tanulmányait Nagyváradon, Budapesten és állami ösztöndíjjal Berlinben végezte. 1921-ben a budapesti tudományegyetem magántanárrá képesítette. 1938-ban a szegedi tudományegyetemen ny. r. tanárrá nevezetett ki. Számos tudományos munkája jelent meg önállóan.

*Dr. Schneller Károly*, a statisztika ny. r. tanára. Szül. 1893. Pozsony. Ág. h. ev. Tanulmányait Kolozsvárt végezte. 1920-tól a miskolci evang. jogakadémia tanára. 1922-ben egyetemi magántanárrá képesítetett. 1939-ben a szegedi tud. egyetem ny. rk. tanárává nevezetett ki. Számos statisztikai dolgozata jelent meg.

*Dr. Scheffler János*, az egyházjog ny. r. tanára. Szül. 1887. Kálmánd (Szatmár vm.). Róm. kat. Hittudományi tanulmányait a budapesti egyetemen végezte, hol 1915-ben sub auspiciis Regis a teológiai tudományok doktorává avatták. Ezután kánonjogi tanulmányokat folytatott a római Gergely-egyetemen és ott kánonjogi doktorátust szerzett. Tanulmányutakat tett Olasz-, Német-, Spanyol-, Angol- és Irországban, Svájcban, Hollandiában, Karthagóban, Tuniszban és az Északamerikai Egyesült Államokban. 1925—1940-ig a szatmári és a nagyváradai hittudományi főiskolán az egyházjog tanáráként működött. 1930-ban kanonoki címet nyert. A Corvin-koszorú tulajdonosa.

*Dr. Székely István*, a magyar magánjog különös tekintettel az erdélyi jogfejlődésre című tanszék ny. r. tanára. Szül. 1888. Gyula. Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. 1914-ben az egeri érseki jogakadémia tanárává nevezetett ki. 1932-ben a pécsi tudományegyetem jog- és államtudományi kara magántanárrá képesítette. Számos jogi dolgozata és szakmunkája jelent meg.

*Dr. Ottlik László*, a politika ny. r. tanára. Szül. 1895. Budapest. Ref. 1919-ben az államtudományok, 1925-ben a bölcsészettudományok doktorává avatták. Állami ösztöndíjjal Berlinben és Bécsben folytatott tanulmányokat mint a Collegium Hungaricum tagja. Tanulmányutakat tett Angliában és Németországban. Előbb a földművelésügyi, később a vallás- és közoktatásügyi minisztériumba, 1921-ben pedig a miniszterelnökség sajtóosztályába nevezték ki. 1940-ben miniszteri tanácsossá nevezetett ki. 1922-ben a kecskeméti ref. jogakadémia a jog- és állambölcsészeti köréből előadó tanárnak hívta meg. 1927-ben a budapesti tudományegyetem magántanárrá képesítette. Hazai és külföldi folyóiratokban számos értekezése jelent meg magyar, német, francia és angol nyelven.

*Dr. Szász István*, a magyar magánjog ny. r. tanára. Szül. 1899. Budapest. Ref. Tanulmányait Budapesten végezte. Állami ösztöndíjjal több külföldi egyetemen folytatott tanulmányokat. 1924-ben a külügyminisztérium szolgálatába lépett, majd ugyanazon évben az igazságügyminisztériumba nyert beosztást. 1931-ben egyetemi magántanárrá képesítettet. 1935-ben legfelsőbb elismerésben részesült, 1936-ban miniszteri osztálytanácsossá, 1937-ben pedig kir. ítélőtáblai bíróvá neveztetett ki. Tagja volt a Kairói Nemzetközi Bíróságnak. Számos jogi értekezése és tanulmánya jelent meg magyar és francia nyelven.

*Dr. ifj. Boér Elek*, a közgazdaságtan és pénzügytan ny. rk. tanára. Szül. 1898. Kolozsvár. Ref. Tanulmányait a szegedi tudományegyetemen végezte, hol 1922-ben sub auspiciis Gubernatoris az államtudományok doktorává avatták. Külföldi tanulmányokat végzett állami ösztöndíjjal a berlini Collegium Hungaricum-ban, a Rockefeller-alap ösztöndíjával pedig az Egyesült Államokban a Yale- és Columbia-egyetemen. A világháború alatt katonai szolgálatot teljesített. 1929-ben a szegedi tudományegyetem jogi kara magántanárrá képesítette ; ugyanabban az évben a kecskeméti ref. jogakadémia tanárává választotta. Szaktanulmányai magyar és német nyelven jelentek meg.

*Dr. Martonyi János*, a magyar közigazgatás és pénzügyi jog ny. rk. tanára. Szül. 1910. Győr. Róm. kat. Tanulmányait a budapesti egyetemen végezte, hol 1933-ban sub auspiciis Gubernatoris a jogtudományok doktorává avatták. Állami ösztöndíjjal Párizsban folytatott tanulmányokat. 1933-ban a vallás- és közoktatásügyi minisztériumba nyert kinevezést s a fokozatos előléptetések során miniszteri segédtitkárrá neveztetett ki s miniszteri titkári címmel és jelleggel ruházott fel. Szaktanulmányai magyar, német és francia nyelven jelentek meg.

*Dr. Bónis György*, a magyar alkotmány- és jogtörténet ny. rk. tanára. Szül. 1914. Budapest. Róm. kat. Tanulmányait a budapesti egyetemen végezte, hol 1936-ban sub auspiciis Gubernatoris a jogtudományok doktorává avatták. Állami ösztöndíjjal Londonban folytatott tanulmányokat és előadásokat tartott a londoni ifjúsági szervezetekben. 1937-ben a budapesti egyetemi könyvtár szolgálatába lépett, majd 1939-ben a vallás- és közoktatásügyi minisztériumban tanügyi segédfoglalmazóvá neveztetett ki. Több tanulmánya jelent meg magyar és angol nyelven.

## II. Orvostudományi kar :

*Dr. Miskolczy Dezső*, az elme- és idegyógyászat ny. r. tanára. Szül. 1894. Baja. Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. A Rockefeller-alapítvány ösztöndíjával a madridi Cajal-intézetben végzett tanulmányokat. Két éven át a székesfővárosi Erzsébet-szegényházban teljesített szolgálatot. 1921-ben a budapesti tudományegyetem agyszövettani intézetében előbb díjas gyakornoki, majd tanársegédi minőségben működött. 1930-ban a szegedi egyetemen az elme- és idegyógyászati tanszékre ny. rk. tanárrá, majd 1935-ben ny. r. tanárrá neveztetett ki. Tagja a hallei Akademie der Naturforschernek ; a M. Tud. Akadémia,

a párizsi Société de neurologie és a Gesellschaft deutscher Neurologen u. Psychiater lev. tagja. Az elme- és ideggyógyászat körében széleskörű szakirodalmi munk s got fejtett ki.

*Dr. v t z Berde Károly*, a b r- és nemik rtan ny. r. tanára. Szül. 1891. Nagyenyed. Ref. Tanulmányait a kolozsvári tudományegyetemen végezte.  llami ösztöndíjjal tanulmányokat folytatott Bécsben, majd Párizsban, Boroszlóban, Hamburgban, Konstantinápolyban, Stockholmban  s Olaszországban végzett kutatómunkát. Résztvett a világháborúban. 1931-ben egyetemi ny. rk. tanárrá neveztetett ki. Tagja a helsinki finn „Duodecim” orvosi akadémiának, t rszerkeszt je a Bázelben megjelenő „Dermatologica” c. folyoiratnak. Számos magyar- és németnyelvű orvosi tanulmánya jelent meg hazai és külföldi szakfolyoiratokban. Az 1940/41. tanévben a kolozsvári egyetem orvostudományi karának dékánja volt.

*Dr. Gyergyay Árpád*, a fül-, orr- és gégegyógyászat ny. r. tanára. Szül. : 1881. Kolozsvár. Unitárius. Tanulmányait Kolozsvárt végezte. 1904-t l a román megszállásig a kolozsvári egyetemen teljesített szolgálatot.  szt nd jjal Berlinben, Bécsben, Hollandiában, Belgiumban, Angliában  s Franciaországban folytatott tanulmányokat. Több tudományos társaság tiszteleti, illetve rendes tagjává választotta. 1912-ben magántanári k pesit st nyert, 1916-ban egyetemi ny. rk. tanári címmel t ntettk ki. Tudományos közleményei magyar és német nyelven jelentek meg.

*Dr. Lőrincz Ferenc*, a közegészségtan ny. r. tanára. Szül. : 1898. Bálványosváralja (Szolnok-Doboka vm.). Ref. Tanulmányait Kolozsvárt végezte. Résztvett a világháborúban. A Rockefeller-alap utazási ösztöndíjával bejárta Olaszors got, Albániát, Lengyelors got, a Skandináv  llamokat, Hollandiát, Belgiumot, N metors got, Franciaors got  s Svájcot. A Népszövetség Egészségügyi Osztályában a Malária-Bizottság tagja. 1934-ben a budapesti egyetemen magántanári k pesit st nyert. Munkái magyar, német és angol nyelven jelentek meg.

*Dr. Horváth Béla*, a szemészet ny. r. tanára. Szül. : 1894. Hejőcsaba (Borsod vm.). Ref. Tanulmányait Budapesten végezte. 1918-t l 22 éven át a budapesti egyetem II. sz. szemészeti klinikáján teljesített szolgálatot. Résztvett a világháborúban. Több német egyetemen, Br sselben, Londonban, Lausanneban  s Zürichben végzett tanulmányokat. 1925-ben magántanári k pesit st, 1934-ben egyetemi rk. tanári címet nyert. 1940-ben a budapesti m. kir.  llami szemk rh z igazgatója. Számos tudományos közleménye jelent meg magyarul és németül.

*Dr. v t z Haynal Imre*, a belgyógyászat ny. r. tanára. Szül. : 1892. Beszterce. Róm. kat. Tanulmányait Kolozsvárt végezte. A világháborúban katonai szolgálatot teljesített. Tanulm nyutakon volt Bécsben, Kölnben, a Rockefeller- szt nd jjal Londonban, majd Párizsban, Belgiumban  s Hollandiában. 1919-t l 1934-ig a budapesti egyetemi III. sz. belklinik n működött gyakornoki, tanársegédi, majd adjunktusi minőségben. 1931-ben egyetemi magántanári k pesit st

szerzett, 1939-ben egyet. rk. tanári címmel tüntettetett ki. Tudományos értekezései magyar, német és angol nyelven jelentek meg.

*Dr. vitéz Varga Lajos*, a belgyógyászat és diagnosztika ny. r. tanára. Szül. : 1898. Szentgerice (Maros-Torda vm.). Ref. Tanulmányait Kolozsvárt, Budapesten és Szegeden végezte. Résztvett a világháborúban. A francia állam ösztöndíjával Párizsban volt tanulmányúton. A szegedi egyetem élettani tanszékén, majd a belgyógyászati klinikán teljesített nyolc éven át tanársegédi szolgálatot. 1932-ben egyetemi magántanárrá képesítettett és megszerezte a belgyógyászás és Röntgen-szakorvosi képesítést. 1932-ben honvédkórházi szolgálatba lépett és főtörzsorvosi rangot ért el. Számos tanulmánya jelent meg magyar, német és angol nyelven.

*Dr. Méhes Gyula*, a gyógyszeratan ny. r. tanára. Szül. : 1897. Kraszna (Szilágy vm.). Róm. kat. Tanulmányait Kolozsvárt és Szegeden végezte. Szegeden tanársegéd, 1927-ben a tihanyi biológiai intézet adjunktusa, 1935-ben ügyvezető igazgatója. 1934-ben magántanárrá képesítettett. Az 1925/26. tanévben állami ösztöndíjjal a bécsi egyetem gyógyszer-tani intézetében dolgozott ; a bécsi egyetem orvostudományi kara az 1932/33. és 1933/34. tanévre fizetéses tanársegéddé választotta meg. 1929-ben állami ösztöndíjjal a londoni tudományegyetemen végzett tanulmányokat.

*Dr. Haranghy László*, a kórbonctan és törvényszéki orvostan ny. r. tanára. Szül. : 1897. Debrecen. Ref. Tanulmányait Debrecenben végezte. A világháború alatt katonai szolgálatot teljesített. Állami ösztöndíjjal Nápolyban, a Humboldt-ösztöndíjjal Helgoland biológiai intézetében dolgozott. Bécsben és Bolognában is végzett kutatómunkát. 1923 óta Baja város közkórházának kórboncnok-főorvosa. A pécsi tud. egyetem 1932-ben egyetemi magántanárrá képesítette, 1940-ben pedig ny. rk. tanári címmel tüntette ki. Számos magyar- és németnyelvű tudományos közleménye jelent meg.

*Dr. vitéz Páll Gábor*, a szülészet és nőgyógyászat ny. r. tanára. (1940-ben a kolozsvári egyetemhez ny. rk. tanárrá neveztetett ki.) Szül. : 1896. Gyergyószentmiklós (Csík vm.). Róm. kat. Tanulmányait Kolozsvárt és Szegeden végezte. Résztvett a világháborúban. Külföldi tanulmányutakon járt Német-, Angol-, Dán- és Svédországban. Előbb a szegedi egyetem gyógyszer-tani intézeténél, 1923-tól 1930-ig a szegedi, majd a budapesti egyetem I. sz. szülészeti és nőgyógyászati klinikáján tanársegédként működött. 1930-tól a gyulai m. kir. áll. kórház szülészeti és nőgyógyászati osztályának főorvosa. 1935-ben magántanárrá képesítettett, 1939-ben a kassai m. kir. állami bábaképző intézet igazgatótanárává neveztetett ki.

*Dr. Klimkó Dezső*, a sebészet ny. r. tanára. (1940-ben a kolozsvári egyetemhez ny. rk. tanárrá neveztetett ki.) Szül. : 1900. Szeged. Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. A II. sz. sebészeti klinikán működött gyakornoki, majd tanársegédi minőségben. 1934-ben magántanárrá képesítették, 1940-ben egyet. rk. tanári címmel tüntettetett ki. 1937-től a budapesti Új Szent János-

kórház osztályvezető főorvosa. Tudományos közleményei magyar, német és francia nyelven jelentek meg.

*Dr. Annau Ernő*, az orvosi vegytan ny. r. tanára. (1940-ben a kolozsvári egyetemhez ny. rk. tanárrá neveztetett ki.) Szül.: 1901. Nagybecskerek. Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. Különböző egyetemi laboratóriumokban dolgozott Farkas, Vámosy és Szent-Györgyi tanárok mellett. Állami ösztöndíjjal a berlini egyetemen is végzett tanulmányokat. 1934-ben magántanárrá képesítettett. Számos dolgozata jelent meg magyar, német és angol nyelven.

*Dr. vitéz Novák Ernő*, a sebészeti mütétan és urológia ny. r. tanára. (1940-ben a kolozsvári egyetemhez ny. rk. tanárrá neveztetett ki.) Szül.: 1899. Kolozsvár. Róm. kat. Tanulmányait Kolozsvárt és Budapesten végezte. A világháború alatt katonai szolgálatot teljesített. 1922-től 1925-ig a budapesti egyetem törvényszéki orvostani intézeténél, 1926-tól pedig ugyanezen egyetem I. számú sebészeti klinikáján teljesített szolgálatot. Belföldi kutatóösztöndíjat nyert és több ízben tett külföldi tanulmányutat. 1940-ben a budapesti egyetemen magántanárrá képesítettett. Az erdélyi orvosi kamara elnöke.

*Dr. Koleszár László* az ortopéd kórház egyetemi ny. r. tanári címmel és jelleggel felruházott igazgató-főorvosa. Szül.: 1888. Kolozsvár. Ág. h. ev. Tanulmányait a kolozsvári egyetemen végezte, ahol később mütőorvosként dolgozott. A világháborúban mint ezredorvos szolgált. A román uralom alatt a kolozsvári Vöröskereszt Szanatóriumnak volt főorvosa, majd 1931-ben magán-szanatóriumot nyitott. Mint az Erdélyi Múzeum-Egyesület orvosi szakosztályának elnöke és az erdélyi Orvosi Lap szerkesztője a kisebbségi magyar orvosok minden nemzeti irányú szervezkedésének élén állott. 1940-ben a pécsi tud. egyetemen magántanári képesítést szerzett. Számos tudományos dolgozata és tanulmánya jelent meg magyar, német és román nyelven.

*Dr. Vásárhelyi János*, az általános kórtan és bakteriológia ny. rk. tanára. Szül.: 1901. Csombord (Alsó-Fehér vm.). Ref. Tanulmányait Budapesten végezte. Ösztöndíjas tagja volt a berlini Collegium Hungaricumnak, később a frankfurti egyetemen működött. A Rockefeller-alapítvány ösztöndíjával egy évig az Északamerikai Egyesült Államokban folytatott tanulmányokat. Hazatérve a szegedi egyetem kórtani intézetében és a közegészségügyi intézet szerológiai osztályán teljesített szolgálatot. 1937-ben egyetemi magántanári képesítést szerzett. 1941. szept. 1-én meghalt Kolozsvárt.

*Dr. Mihálik Péter*, a bonctan és tájbonctan ny. rk. tanára. Szül.: 1903. Temesvár. Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. Rockefeller ösztöndíjjal egy évet töltött Amerikában a chicagói, washingtoni, new-yorki, philadelphiai, bostoni, pittsburgi stb. egyetemeken. A budapesti egyetemi I. sz. anatómiai intézetnél előbb díjtalan, majd díjas gyakornoki, illetőleg tanársegédi minőségben működött. 1932-ben adjunktussá neveztetett ki, 1934-ben egyetemi magántanári képesítést szerzett.

*Dr. Ludány György*, az élettan ny. rk. tanára. Szül. : 1907. Debrecen. Ref. Tanulmányait Debrecenben végezte. 1926-tól 1935-ig ugyanezen egyetem élettani és általános kórtani intézetében teljesített szolgálatot gyakornoki, majd tanársegédi minőségben. 1934—1935-ben a tihanyi biológiai kutatóintézetben végzett tanulmányokat. 1935-től a budapesti egyetem általános kórtani és bakteriológiai intézetében teljesített szolgálatot adjunktusi minőségben. 1937-ben magántanárrá képesítettett. Tudományos dolgozatai német, francia és angol nyelven jelentek meg.

*Dr. Krompecher István*, a szövet- és fejlődéstan ny. rk. tanára. Szül. : 1905. Budapest. Ág. h. ev. Tanulmányait Budapesten végezte. Előbb a kórbonctani intézetben, majd 1926-tól az I. sz. anatómiai intézetben teljesített szolgálatot. 1934-ben magántanárrá képesítettett. Több ízben tett külföldi tanulmányutat. Az 1936/37. tanévben a heidelbergi tudományegyetemen meghívott előadóként működött. 1938-ban a tihanyi magyar biológiai kutatóintézethez neveztetett ki. Számos tudományos értekezést írt.

*Dr. Móritz Dénes*, a gyermekgyógyászat ny. rk. tanára. Szül. : 1903. Külső-vat (Veszprém vm.). Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte és ugyanezen egyetem I. számú kórbonctani intézetében működött. Tanulmányokat folytatott még Párizsban, Bécsben és a Balkánon. 1928-tól 1930-ig a szegedi egyetem gyermekklinikáján előbb gyakornoki, majd tanársegédi minőségben teljesített szolgálatot. 1930-tól a budapesti tudományegyetem gyermekklinikáján működött. 1939-ben egyetemi magántanárrá képesítettett. Tudományos dolgozatai magyar, német és francia nyelven jelentek meg.

### III. Bölcsész-, nyelv- és történettudományi kar :

*Dr. Bartók György*, a filozófia ny. r. tanára. Szül. : 1882. Nagyenyed. Ref. Tanulmányait Kolozsvárott, Lipcsében, Heidelbergben és Berlinben végezte. Előbb a kolozsvári ref. teológia, 1917-től a kolozsvári egyetem tanára. A M. Tud. Akadémia lev. tagja, a Société de Psychologie et de Psychothérapie, az Internationale Sozialwissenschaftliches Institut, a Deutsche Philosophische Gesellschaft tagja. A kolozsvári Középiskolai Tanárképzőintézet elnöke. Több filozófiai művet írt. Az 1940/41. tanévben a kolozsvári egyetem rektora volt.

*Dr. Mészöly Gedeon*, a magyar nyelvészet és a finn-ugor összehasonlító nyelvészet ny. r. tanára. Szül. : 1880. Tabajd (Fejér vm.). Ref. Tanulmányait Kolozsvárt végezte. 1922-ben a szegedi tudományegyetem ny. r. tanárává neveztetett ki. A M. Tud. Akadémia lev. tagja. A nyelvtudomány terén gazdag munkásságot fejt ki.

*Dr. Kristóf György*, a magyar irodalomtörténet ny. r. tanára. Szül. : 1878. Sáromberke (Maros-Torda vm.). Ref. Tanulmányait Kolozsvárt és Budapesten végezte. Hosszabb ideig a szászvárosi ref. kollégium tanáráként működött, 1923-tól a kolozsvári volt román egyetemen a magyar irodalomtörténeti és nyelv-

vészeti tanszéket töltötte be. Tudományos munkássága főleg az erdélyi irodalomtörténetre vonatkozik. A Corvin-koszorú tulajdonosa.

*Dr. Zolnai Béla*, a francia nyelv és irodalom és az összehasonlító irodalomtudomány ny. r. tanára. Szül. : 1890. Székesfehérvár. Róm. kat. Tanulmányait Kolozsvárt végezte. Állami ösztöndíjjal Berlinben, majd a francia kormány ösztöndíjával hosszabb ideig Párizsban folytatott tanulmányokat. Finnországban, Halleban, Drezdában, Genfben egyetemi nyári tanfolyamokon vett részt. 1926-ban a szegedi tudományegyetemen egyetemi ny. r. tanárrá neveztetett ki. Külföldi egyetemeken számos előadást tartott. A francia becsületrend tulajdonosa.

*Dr. Förster Aurél*, a klasszika filológia ny. r. tanára. Szül. : 1876. Budapest. Róm. kat. Tanulmányait Budapesten és Berlinben végezte. Résztvett a világháborúban. Tanulmányúton járt Olasz-, Francia-, Német- és Görögországban. 1915-ben a budapesti egyetem magántanára, 1928-ban a szegedi egyetem ny. r. tanára lett. A M. Tud. Akadémia tagja. A római Istituto di Studi Romani „Bolletino“-jának munkatársa. Számos értekezése és szaktanulmánya jelent meg külföldi folyóiratokban.

*Dr. Várkonyi Hildebrand*, a pedagógiai lélektan ny. r. tanára. Szül. : 1888. Kéménd (Esztergom vm.). Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. Ösztöndíjjal Párizsban folytatott tanulmányokat. 1923-ban a pécsi egyetemi könyvtár igazgatója. 1924-ben a pécsi egyetemen magántanári képesítést szerzett. 1929-ben a szegedi egyetem ny. r. tanárává neveztetett ki. Számos pedagógiai és filozófiai műve jelent meg.

*Dr. Roska Márton*, az ősrégészet ny. r. tanára. Szül. : 1880. Magyarköblös (Szolnok-Doboka vm.). Róm. kat. Tanulmányait Kolozsvárt végezte. Tanulmányúton volt Német-, Dán- és Franciaországban, Svájcban és Belgiumban. 1914-ben a kolozsvári egyetemen magántanárrá képesítettett, 1938-ban pedig a debreceni egyetemen ny. r. tanárrá neveztetett ki. Több régészeti szakműve jelent meg magyar, német és francia nyelven.

*Dr. Varga Béla*, a neveléstan ny. r. tanára. Szül. 1886. Torda. Unitárius. Tanulmányait Kolozsvárt végezte. 1907-től 1923-ig középiskolai tanárként működött, 1923-ban az unitárius egyház teológiai akadémiajának tanárává hívták meg. 1938-ban az erdélyi unitárius egyház püspökévé választotta. A M. Tud. Akadémia kültagja ; a Corvin-koszorú tulajdonosa. Számos pedagógiai és filozófiai értekezése jelent meg.

*Dr. Biró Vencel*, az erdélyi és kelet európai történet ny. r. tanára. Szül. : 1885. Vértessomló (Komárom vm.). Róm. kat. Tanulmányait a kolozsvári egyetemen és a piarista rend ottani hittudományi intézetében végezte. Tanári működését a kolozsvári róm. kat. főgimnáziumban kezdte meg az 1908/09. tanévben. 1923-ban a szegedi egyetem magántanárrá képesítette. 1925—1929-ig a kolozsvári róm. kat. főgimnázium igazgatója. 1925—1931-ig rendfőnöki tanácsos, 1934-től az erdélyi és a romániai piarista rend tartományfőnöke. A Corvinkoszorú tulajdonosa. Több irodalmi társaság tagja, számos történelmi tanulmányt írt.



*Dr. Koszó János*, a német nyelv és irodalom ny. r. tanára. Szül.: 1892. Lippa (Temes vm.). Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. Tanári pályáját az aradi főgimnáziumban kezdte. 1918—1921-ig a berlini egyetem magyar lektora. 1921-ben az állami polgári iskolai tanárképző főiskola, 1925-ben a br. Eötvös József Collegium tanárává nevezetett ki. 1924-ben a budapesti egyetemen magántanárrá képesítettett. Tanulmányúton járt Párizsban, Londonban, Rómában és Stockholmban.

*Dr. Tóth László*, az egyetemes történet ny. r. tanára. Szül.: 1895. Tápiószele (Pest vm.). Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte, tanulmányúton járt Rómában és Varsóban. 1925-ben a budapesti egyetemen magántanárrá képesítettett. 1935-ben a pécsi egyetemre ny. rk. tanárrá, 1937-ben ny. r. tanárrá nevezetett ki. A Római Magyar Történeti Intézet tagja. Munkái idegen nyelveken is megjelentek.

*Dr. Várady Imre*, az olasz nyelv és irodalom ny. r. tanára. Szül.: 1892. Nagybecskerek. Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. Résztvett a világháborúban. Kilenc éven át a római Istituto per l'Europa Orientale-ban tanította a magyar nyelvet. 1917—1927-ig a szombathelyi reáliskolában működött. 1935-ben középiskolai igazgatóvá nevezetett ki. Ugyanebben az évben Szegedre helyezték át, ahol az egyetemen az olasz nyelvet és irodalmat adta elő. 1935-ben egyetemi magántanárrá képesítettett. 1936-ban ny. rk., 1937-ben ny. r. tanárrá nevezetett ki. Munkái magyar és olasz nyelven jelentek meg. Munkatársa volt az „Enciclopedia Italiana“-nak. Az 1940/41. tanévben a kolozsvári egyetem bölcsészettudományi karának dékánja volt.

*Dr. Felvinczi Takáts Zoltán*, a művészettörténet ny. r. tanára. Szül.: 1880. Nagysomkút (Szatmár vm.). Ref. Tanulmányait Budapesten végezte. Beutazta Német- és Olaszországot, majd pedig egész Kelet-Ázsiát. Előadásokat tartott több európai, indiai és keletázsiai egyetemen. Kelet művészetét tárgyaló tanulmányai német, angol és francia nyelven is megjelentek. Állami szolgálatát 1905-ben az Országos Szépművészeti Múzeumnál kezdte. 1936-ban a Magyar Történeti Múzeum keretében múzeumi igazgató. 1926-ban a pécsi egyetem magántanárrá képesítette, 1934-ben egyet. ny. rk. tanári címmel tüntettetett ki. 1939-ben a szegedi egyetemen ny. r. tanárrá nevezetett ki.

*Dr. Sulica Szilárd*, a román nyelv és irodalom ny. r. tanára. Szül.: 1884. Brassó. Gör. keleti. Egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. 1907-től 1936-ig a Magyar Nemzeti Múzeum szolgálatában állott, ahol a levéltári és néprajzi osztályban, valamint az Országos Könyvforgalmi és Bibliográfiai Központban működött. 1936-ban a szegedi egyetemi könyvtár igazgatójává nevezetett ki. 1938-ban a szegedi egyetem magántanárrá képesítette. Számos román tárgyú műve jelent meg.

*Dr. Viski Károly*, a néprajz ny. r. tanára. Szül.: 1883. Torda. Ref. Tanulmányait Kolozsvárt végezte. Előbb középiskolai tanárként működött, 1919-ben a Magyar Nemzeti Múzeum szolgálatába lépett. Tanulmányutat tett Német-

országban, Ausztriában, Olaszországban, Dániában és a Balkánon. A M. Tud. Akadémia néprajzi bizottságának tagja. Magyar nyelvtanulmányokkal és néprajzzal foglalkozó munkáinak nagyrésze német, angol, francia, olasz, holland, finn és észt nyelven is megjelent. 1941-ben a budapesti Pázmány Péter tudományegyetemre neveztetett ki.

*Dr. György Lajos*, a magyar irodalomtörténet ny. r. tanára. Szül.: 1890. Marosvásárhely. Róm. kat. Tanulmányait Kolozsvárt végezte. Két évig a berlini Collegium Hungaricum tagja volt. 1924-ig a kolozsvári Marianum leánygimnázium tanára és ugyanezen intézet polgári iskolai tanárképzőjének igazgatója. 1928 óta a kolozsvári magyar egyetemi hallgatók tanulmányi igazgatója; mint ilyen megnyitja és a magyar ifjúság szolgálatába állítja a Lyceum-könyvtárat. 1931-ben a budapesti egyetemen magántanári képesítést szerzett. A M. Tud. Akadémia lev. tagja, a Corvin-koszorú tulajdonosa. Magyar, német, francia nyelven megjelent munkáiban a magyar irodalom külföldi kapcsolataival foglalkozik.

*Dr. Klein Kurt Károly*, a német nyelv és irodalom, különös tekintettel a szász nyelv és irodalomra című tanszék ny. r. tanára. Szül.: 1897. Kisfehéregyház (Beszterce-Naszód vm.). Ág. h. ev. Tanulmányait Debrecenben és Kolozsvárt végezte. Résztvett a világháborúban. Az 1922/23. tanévben a nagyszebeni német gimnázium h. tanára volt. 1923-ban a jasi-i egyetemen tanársegéd, ugyanitt 1926-ban magántanárrá képesítették. 1932-ben egyetemi ny. rk. tanárrá és az egyetemi könyvtár igazgatójává nevezték ki. 1939-ben a kolozsvári volt román egyetem rendes tanárává neveztetett ki. A német irodalomtörténet köréből és különösen az erdélyi németiség településtörténetéről több tanulmánya és könyve jelent meg.

*Dr. Kniezsa István*, a szláv filológia ny. r. tanára. Szül.: 1898. Trsztena (Árva vm.). Az Erdélyi Tudományos Intézet ügyvezető igazgatója. Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. Résztvett a világháborúban. 1921—27-ig az államrendőrség tisztviselőjeként működött. Magyar állami ösztöndíjjal Német- és Lengyelországban folytatott tanulmányokat. 1934-ben a budapesti egyetemen magántanári képesítést nyert, 1939-ben egyet. ny. rk. tanári címmel tüntették ki. 1936-tól magyar nemzeti múzeumi alkönyvtárnok. A M. Tud. Akadémia lev. tagja. Szakirodalmi munkássága magyar nyelvészeti és történeti kérdések tisztázására vonatkozik. 1941-ben a budapesti Pázmány Péter tudományegyetemre ny. r. tanárrá neveztetett ki.

*Dr. Váczy Péter*, a középkori történet ny. r. tanára. Szül.: 1904. Ruttká (Turóc vm.). Ág. h. ev. Tanulmányait Budapesten végezte. Ösztöndíjjal Bécsben, Rómában, Párizsban folytatott tanulmányokat. 1938-ban a budapesti egyetem magántanárrá képesítette. Számos történelmi tanulmánya és önálló munkája jelent meg. A M. Tud. Akadémia lev. tagja.

*Dr. Ivánka Endre*, a klasszika-filológia és ókori történet ny. r. tanára (1940-ben a kolozsvári egyetemhez ny. rk. tanárrá neveztetett ki.) Szül.:

1902. Budapest. Róm. kat. Tanulmányait Rómában és Bécsben végezte. Tanulmányutat tett Olasz- és Franciaországban. 1933-ban a budapesti egyetemen magántanárrá képesítették. Számos műve jelent meg külföldön is.

*Dr. Rásonyi László*, a török nyelvészet és történelmi tanszék ny. r. tanára. Szül. 1899. Liptószentmiklós (Liptó vm.). Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. 1921-ben a M. Tud. Akadémia könyvtárának gyakornoka. 1923-ban az Országos Magyar Gyűjteményegyetem keretében alkönyvtárnokká neveztetett ki. 1924—25-ben berlini ösztöndíjas. Tanulmányutat tett Istanbulba, Helsinkibe, Varsóba, Münchenbe. 1933/34-ben Istanbulban és Athénben volt Hariseion-ösztöndíjjal. 1936-ban könyvtárnokká neveztetett ki. 1935-ben a török kormány meghívására elfoglalta az ankarai egyetemen felállított magyar tanszékét, melyen hat évig működött; megszervezte az ankarai Magyar Intézetet. A kolozsvári egyetemre 1941-ben neveztetett ki.

*Dr. Hantos Gyula*, az emberföldrajz ny. rk. tanára. Szül. 1903. Kolozsvár. Ág. h. ev. Tanulmányait Budapesten végezte. Később a bécsi és párizsi egyetemeken hallgatott előadásokat. 1935-ben egyetemi gyakornokként alkalmaztatott, 1936-ban tanügyi fogalmazóvá neveztetett ki és a vallás- és közoktatásügyi minisztériumba osztatott be. A Magyar Földrajzi Társaság tagja, a Teleki-jutalomdíj nyertese. Több szakmunkája jelent meg.

*Dr. Baráth Tibor*, a magyar történet ny. rk. tanára. Szül. 1906. Alsólendva (Zala vm.). Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. Tíz évig külföldön, főleg Bécsben és Párizsban végzett történeti kutatásokat. Tanulmányutat tett Német-, Olasz- és Lengyelországban, Svájcban, Romániában, Hollandiában és Jugoszláviában. 1934-ben a Magyar Nemzeti Múzeum szolgálatába lépett; előbb a franciaországi Magyar Tanulmányi Központhoz, majd 1939-ben a budapesti egyetem művelődéstörténeti tanszékéhez osztatott be. Dolgozatai magyar és francia nyelven jelentek meg.

*Dr. Szabó T. Attila*, a magyar nyelvészet ny. rk. tanára. Szül. 1906. Fehéregyháza (Nagyküküllő vm.). Ref. Tanulmányait a kolozsvári ref. teológián, a skóciai edinburghi, valamint a st. andrews-i, a kolozsvári román és a debreceni egyetemen végezte. 1930—1932-ig a nagyenyedi Bethlen-kollégiumban, 1933—1936-ig a zilahi ref. Wesselényi-kollégiumban működött. 1936-ban az Erdélyi Múzeum szolgálatába lépett. Számos szakmunkája jelent meg. Az Erdélyi Tudományos Intézet Néprnyelvkutató Osztályának vezetője. Az „Erdélyi Múzeum” szerkesztője.

*Dr. Szilágyi Loránd*, a történeti segédtudományok ny. rk. tanára. Szül. 1908. Hajdúnánás (Hajdú vm.). Ref. Tanulmányait Budapesten végezte. 1933-ban sub auspiciis Gubernatoris a bölcsészettudományok doktorává avattatott. 1930—1932-ig állami ösztöndíjjal a bécsi Collegium Hungaricum tagjaként végzett levéltári kutatásokat. 1939-ben a budapesti egyetem bölcsészettudományi kara egyetemi magántanárrá képesítette. Számos történeti értekezést írt.

#### IV. Matematikai és természettudományi kar :

*Dr. Györfly István*, a növénytan ny. r. tanára. Szül. 1880. Hidasnémeti (Abaúj-Torna vm.). Ref. Tanulmányait Kolozsvárt végezte, majd ugyanitt mint tanársegéd működött. 1904-től a makói főgimnáziumban, 1909-től a lőcsei főreáliskolában tanított. 1913-ban a kolozsvári egyetem magántanárrá képesítette. 1914-ben egyetemi ny. r. tanárrá neveztetett ki Kolozsvárra. A M. Tud. Akadémia lev. tagja, több külföldi tudományos társaság rendes, illetőleg levelező-tagja. Számos értekezése magyar, német, francia és dán folyóiratokban jelent meg.

*Dr. Prinz Gyula*, az általános és fizikai földrajz ny. r. tanára. Szül. 1882. Rábamolnári (Vas vm.). Róm. kat. Tanulmányait Budapesten és Boroszlóban végezte. Tanulmányutat tett Közép-Ázsiában, Skóciában, Izlandon, Német-, Olasz- és Franciaországban. 1918-ban neveztetett ki egyetemi ny. r. tanárrá. A M. Tud. Akadémia lev. tagja. Művei főleg magyar és német nyelven jelentek meg.

*Dr. Gelei József*, az általános állattan és biológia ny. r. tanára. Szül. 1885. Árkos (Háromszék vm.). Unitárius. Tanulmányait Kolozsvárt és Grácban végezte. Tanulmányokat folytatott Münchenben, Würzburgban, Plönben. Előbb a kolozsvári egyetemen tanársegéd, majd ugyanott magántanár. 1924-ben a szegedi egyetemen az általános állattan tanárává neveztetett ki. A M. Tud. Akadémia tagja. Számos magyar és német tudományos értekezése jelent meg hazai és külföldi szaklapokban ; több önálló könyvet írt.

*Dr. Szentpétery Zsigmond*, az ásványtan ny. r. tanára. Szül. 1880. Nagykőrös. Ref. Tanulmányait Kolozsvárt végezte. Tanulmányútjai alkalmával bejárta a szerbiai, albániai és a középázsiai hegységeket. Németországban és Olaszországban hosszabb ideig végzett kutatómunkát. 1911-ben egyetemi magántanári képesítést nyert. 1924-ben a szegedi egyetem ny. r. tanárává neveztetett ki. Tudományos értekezései magyar és külföldi szaklapokban jelentek meg.

*Dr. Dávid Lajos*, a matematika ny. r. tanára. Szül. 1881. Kolozsvár. Ref. Tanulmányait Budapesten, Göttingában és Párizsban végezte. Hosszabb ideig dolgozott a göttingai és giesseni egyetemen. 1910-ben egyetemi magántanárrá képesítettett, majd 1933-ban a debreceni tudományegyetem ny. r. tanára lett. Továbbfejlesztette az iteráció-elméletet és annak a modul-függvényenél való alkalmazását. Számos matematikai tárgyú tankönyvet írt.

*Dr. Hankó Béla*, az állatrendszertan ny. r. tanára. Szül. 1886. Poprád (Szepes vm.). Ág. h. ev. Tanulmányait Budapesten végezte. Dolgozott a nápolyi, helgolandi, plöni és lunzi biológiai állomásokon. 1925-ben a Magyar Biológiai Kutató Intézet igazgatójává, 1929-ben a debreceni tudományegyetemen az állattan ny. r. tanárává neveztetett ki. Több nagyobb szakmunkája jelent meg. Tudományos munkásságának körébe főként a madarak anatómiája, az oknyomozó fejlődéstörténet és a limnológia tartozik. A nemzetközi limnológiai egyesület alelnöke.

*Dr. Balogh Ernő*, a földtan ny. r. tanára. Szül. 1882. Erdőhegy (Arad vm.). Ref. Tanulmányait Kolozsvárt végezte. 1907-től a világháborúig mint a kolozsvári egyetem tanársegédje, majd mint kolozsvári gimnáziumi tanár működött. Résztvett a világháborúban. 1922-től a kolozsvári Marianum leánygimnázium rendes tanára. Számos tudományos cikke és közleménye jelent meg.

*Dr. Soó Rezső*, a növényrendszertan ny. r. tanára. Szül. 1903. Székelyudvarhely. Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. 1926-ban sub auspiciis Gubernatoris avatattott a bölcsészettudományok doktorává. A tihanyi Magyar Biológiai Kutató Intézetnél előbb mint múzeumi tiszt, később mint adjunktus teljesített szolgálatot. 1929-ben a debreceni tudományegyetemen a növényteni tanszékre egyetemi ny. rk. tanárrá, 1935-ben pedig ny. r. tanárrá neveztetett ki. A növénytan területén széleskörű tudományos munkásságot fejtett ki.

*Dr. Gyulai Zoltán*, a kísérleti fizika ny. r. tanára. Szül. 1887. Pipe (Kisküküllő vm.). Unitárius. Tanulmányait Kolozsvárt végezte. Tanulmányai során több külföldi egyetemet látogatott. Résztvett a világháborúban. 1926-ban egyetemi magántanárrá képesítetett. A M. Tud. Akadémia lev. tagja. 1935-ben a debreceni egyetem orvostudományi karán az orvosi fizikai tanszékre nyilvános rk. tanárrá neveztetett ki. Számos tudományos dolgozata jelent meg magyar és német nyelven.

*Dr. Szőkefalvi Nagy Gyula*, a geometria ny. r. tanára. Szül. 1887. Erzsébetváros (Kisküküllő vm.). Róm. kat. Tanulmányait Kolozsvárt végezte. Később állami ösztöndíjjal Göttingában tanult. 1915-ben magántanárrá képesítették, 1931-ben egyet. ny. rk. tanári címmel tüntettetett ki. A szegedi állami polgári iskolai tanárképző főiskola igazgatója volt. 1939-ben egyet. ny. r. tanárrá neveztetett ki. Számos matematikai tárgyú értekezése jelent meg hazai és külföldi folyóiratokban. Az 1940/41. tanévben a kolozsvári egyetem matematikai és természettudományi karának dékánja volt.

*Dr. Gombás Pál*, az elméleti fizika ny. r. tanára. (1940-ben a kolozsvári egyetemhez ny. rk. tanárrá neveztetett ki.) Szül. 1909. Selegszántó (Sopron vm.). Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. 1938-ban a budapesti egyetemen magántanári képesítést szerzett. 1939-ben a szegedi egyetem matematikai és természettudományi karán az elméleti fizikai tanszékre ny. rk. tanárrá neveztetett ki. Tudományos kutatásainak eredményeit hazai és külföldi folyóiratokban tette közzé.

*Dr. Jendrassik Loránd*, az általános élettan ny. r. tanára. (1940-ben a kolozsvári egyetemhez ny. rk. tanárrá neveztetett ki.) Szül. 1896. Alsópakonypuszta (Ócsa község, Pest vm.). Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. Résztvett a világháborúban. Tudományos kutatómunkát végzett Leidában és Groningenben Szent-Györgyi Alberttel. Berlinben mint a Collegium Hungaricum tagja dolgozott. 1939 óta a pécsi belklinikai laboratórium vezetőjeként működött. Művei több nyelven jelentek meg.

*Dr. Imre Lajos*, az általános és fizikai kémia ny. rk. tanára. Szül. 1900. Litke (Nógrád vm.). Róm. kat. Tanulmányait Budapesten, majd az 1929—31.

években Berlinben mint a Collegium Hungaricum ösztöndíjas tagja végezte. 1924-től mint tanársegéd, 1929-től mint intézeti tanár működött a budapesti egyetem bölcsészettudományi karán. 1935-ben ugyanitt egyetemi magántanárrá képesítették. Több ízben tartott előadást külföldi kongresszusokon. Tudományos közleményei német és angol nyelven jelentek meg.

*Dr. Csik Lajos*, a fajbiológia és örökléstan ny. rk. tanára. Szül. 1902. Felsőnyárad (Borsod vm.). Ref. Tanulmányait Debrecenben végezte. 1929-ben a tihanyi Biológiai Kutató Intézet szolgálatába állott. Állami ösztöndíjjal Berlinben és Londonban folytatott tanulmányokat. A bázeli egyetemen mint tanársegéd működött. A Rockefeller-alapítványból Londonban töltött hosszabb időt tudományos kutatásokkal. Számos előadást tartott külföldön; értekezései több nyelven megjelentek.

*Dr. Malán Mihály*, az embertan ny. rk. tanára. Szül. 1900. Zólyom. Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. 1930-ban egyetemi gyakornok, majd tanársegéd, végül fizetéstelen adjunktus. 1934/35-ben állami ösztöndíjjal Berlinben folytat tudományos kutatásokat, 1938-ban a budapesti egyetem bölcsészettudományi kara magántanárrá képesítette. Dolgozatai magyar és német nyelven jelentek meg.

*Dr. Vargha László*, a szerves kémia ny. rk. tanára. Szül. 1903. Berhida (Veszprém vm.). Ref. Tanulmányait Budapesten végezte. Állami ösztöndíjjal négy évig volt a berlini Collegium Hungaricum tagja. Belföldi kutatóösztöndíjából és a Rockefeller-alapból nyújtott tiszteletdíjból Szegeden végzett kutatómunkát. 1932—33-ban a tihanyi Magyar Biológiai Kutató Intézetben dolgozott, 1935-ben a szegedi egyetem matematikai és természettudományi kara magántanárrá képesítette. Számos tudományos szakmunkája jelent meg magyar és német nyelven.

*Dr. Szabó Zoltán*, a szerves és analitikai kémia ny. rk. tanára. Szül. 1908. Debrecen. Ref. Tanulmányait Budapesten végezte, hol 1935-ben sub auspiciis Gubernatoris a bölcsészettudományok doktorává avatták. 1936—1938-ig állami ösztöndíjjal a berlini Collegium Hungaricum tagjaként folytatott tanulmányokat. 1939-ben a budapesti tudományegyetemen magántanárrá képesítették. A szegedi br. Eötvös Lóránd kollégium megbízott igazgatója volt. Tudományos dolgozatai hazai és külföldi folyóiratokban jelentek meg.

#### V. Közgazdaságtudományi kar:

*Dr. Kovrig Béla*, a társadalomtan és társadalompolitika ny. r. tanára. Szül. 1900. Budapest. Róm. kat. Tanulmányait Szegeden végezte. Azután Német-, Francia- és Olaszországban, Hollandiában, Angliában és Svájcban folytatott tanulmányokat. 1921-ben a honvédelmi minisztériumban, 1922-ben a miniszterelnökségen teljesített szolgálatot. 1927-ben a népjóléti és munkaügyi miniszté-

riumban miniszteri titkárrá, 1928-ban az Országos Társadalombiztosító Intézet aligazgatójává neveztetett ki. 1938-ban résztvett a miniszterelnökség propaganda-szolgálatának megszervezésében, 1940-ben belügyminisztériumi miniszteri tanácsossá neveztetett ki. 1925-ben a budapesti közgazdaságtudományi kar, 1926-ban pedig a szegedi egyetem jog- és államtudományi kara magántanárrá képesítette. Szociálpolitikai tanulmányai magyar, német, francia, angol és lengyel nyelven jelentek meg.

*Dr. Szentkirályi Sámuel*, a magyar kereskedelmi nyelv és levelezés ny. r. tanára. Szül. 1885. Torda. Ág. h. ev. Tanulmányait Budapesten végezte, majd tanulmányutakon járt Németországban, Belgiumban, Hollandiában, Párizsban, Bosznia-Hercegovinában, Dalmáciában, Törökországban és Kis-Ázsiában. Tanári szolgálatát 1909-ben Kolozsvárt kezdte meg; itt kereskedelmi iskolai tanári, majd igazgatói minőségben működött. Résztvett a világháborúban. 1930-ban a kolozsvári volt román kereskedelmi főiskolán ny. rk. tanárrá neveztetett ki. Az 1940/41. tanévben a kolozsvári egyetem közgazdaságtudományi karának dékánja volt.

*Dr. Nyárády József*, az üzemgazdaságtan ny. r. tanára. Szül. 1891. Balászfalva (Alsó-Fehér vm.). Róm. kat. 1921-ben kezdte meg tanári működését. Résztvett a világháborúban. 1940-ben felsőkereskedelmi iskolai igazgatói címmel tüntettetett ki. 1940-ben a József Nádor Műegyetemre nyert kinevezést.

*Dr. Lazar Liviusz*, a közgazdaságtan és pénzügytan ny. r. tanára. Szül. 1898. Nagyvárad. Gör. keleti. Tanulmányait Kolozsvárt és Párizsban végezte. 1925-ben ügyvédi oklevelet szerzett. 1930-ban a nagyváradai jogakadémia tanára lett, majd a jogakadémiának a kolozsvári volt román egyetem jogi karába való beolvadása után egyetemi tanárrá neveztetett ki. Cikkei és értekezései jelentek meg francia és román nyelven.

*Dr. Luckhaub Gyula*, a politikai és kereskedelmi számtan ny. r. tanára. Szül. 1881. Temeshidegkút (Temes vm.). Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. 1904—1906-ig a székelyudvarhelyi gimnázium, 1916—1921-ig a kolozsvári kereskedelmi iskola tanára. 1939-ig a budapesti Kereskedelmi Akadémia tanára. A budapesti egyetem közgazdaságtudományi kara 1923-ban magántanárrá képesítette, 1938-ban egyet. rk. tanári, 1939-ben felsőkereskedelmi iskolai igazgatói címet nyert. Számos matematikai tanulmánya és tankönyve jelent meg.

*Dr. Deér József*, a magyar történeti tanszék ny. r. tanára. Szül. 1905. Budapest. Ág. h. ev. Tanulmányait Budapesten végezte. 1930-ban a Magyar Nemzeti Múzeum szolgálatába állt. 1932-től a szegedi egyetemen a magyar történeti tanszék teendőit helyettes tanári minőségben végezte. 1933-ban magántanárrá képesítetett. 1936-ban ny. rk. tanárrá neveztetett ki. Kiterjedt irodalmi munkásságot fejtett ki. 1940-ben a József Nádor Műegyetemre neveztetett ki.

*Dr. Rónai András*, a politikai földrajz ny. r. tanára. Szül. 1906. Nagyszeben. Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. 1928-ban az Államtudományi

Intézet szolgálatába lépett. A központi Statisztikai Hivatal létszámában 1939-ben miniszteri titkárrá, 1940-ben miniszteri osztálytanácsossá neveztetett ki. 1940-ben a József Nádor Műegyetemre neveztetett ki.

*Dr. Pálosi Ervin*, a gazdaságpolitika ny. r. tanára. Szül. 1891. Budapest. Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. Tanulmányutat tett Bulgáriában. Résztvett a világháborúban. 1925-ben az egeri érseki jogakadémia tanárává neveztetett ki. A szegedi egyetem jogtudományi karán 1935-ben magántanárrá képesítettetett. Hazai és külföldi tudományos szaklapok szerkesztője, illetőleg munkatársa volt. 1941. dec. 13-án meghalt Kolozsvárt.

*Dr. Sövényházy Ferenc*, a kereskedelem és váltójog ny. r. tanára. Szül. 1899. Ipolyság (Hont vm.). Ág. h. ev. Tanulmányait Budapesten végezte és kiegészítő tanulmányokat folytatott Párizsban. Állami megbízásból Franciaországban, Ausztriában, Svájcban, Belgiumban és Németországban tanulmányozta a kereskedelmi társaságok jogviszonyait; 1933-ban állami ösztöndíjjal Angliában a részvényjogot tanulmányozta. 1938-ban a budapesti tudományegyetem magántanárrá képesítette. 1923-ban az igazságügyminisztérium szolgálatába lépett és egyetemi tanári kinevezéséig ott működött. Számos jogi tanulmánya jelent meg magyar, német és francia nyelven.

*Dr. vitéz Rajty Tivadar*, az üzemgazdaságtan ny. r. tanára. Szül. 1893. Budapest. Róm. kat. Tanulmányait Budapesten végezte. Tanulmányokat végzett Párizsban, Berlinben, Besançonban és Rotterdamban. A világháború alatt katonai szolgálatot teljesített. Tanári működését 1918-ban kezdte meg. 1935 óta a budapesti tudományegyetem jog- és államtudományi karán az üzemgazdaságtan megbízott előadója. Több külföldi tanulmányutat tett; terjedelmes szakirodalmi munkásságot fejtett ki. 1941-ben neveztetett ki a kolozsvári egyetemre.

*Dr. gróf Teleki Géza*, a gazdasági földtan ny. rk. tanára. Szül. 1911. Budapest. Róm. kat. Tanulmányait a bécsi és zürichi egyetemen végezte. 1937—1939-ig a m. kir. Földtani Intézetnél teljesített szolgálatot előbb asszisztensi, később adjunktusi minőségben. 1940-ben a kolozsvári egyetemhez intézeti tanárrá, 1941-ben egyetemi ny. rk. tanárrá neveztetett ki.

E fejezet anyagát a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium és a kolozsvári tudományegyetem vonatkozó iratainak felhasználásával

BISZTRAY GYULA, v. NAGY IVÁN, SZABÓ T. ATTILA és SZALAI BÉLA  
gyűjtötte össze és dolgozta fel.